

Høringsnotat

Utkast til Prop. x L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19

Innhold

1	Hovedinnholdet i proposisjonen	4
2	Behovet for en midlertidig lov	5
3	Bakgrunnen for forslaget	7
3.1	Forskrift gitt med hjemmel i koronaloven	7
4	Høring	8
5	Lovens formål og virkeområde	8
6	Fjernmøter og fjernavhør i fylkesnemnda	9
6.1	Gjeldende rett	9
6.1.1	Barnevernloven	9
6.1.2	Midlertidig forskrift om fjernmøter og fjernavhør	11
6.2	Departementets vurdering og forslag	12
7	Kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling i fylkesnemnda	16
7.1	Gjeldende rett	16
7.1.1	Barnevernloven	16
7.1.2	Midlertidig forskrift om utvidet adgang til delvis skriftlig behandling ...	17
7.2	Departementets vurdering og forslag	17
8	Avstemning og rådslagning i fylkesnemnda	20
8.1	Gjeldende rett	20
8.1.1	Barnevernloven	20
8.1.2	Midlertidig forskrift om avstemning og rådslagning i fylkesnemnda	21
8.2	Departementets vurdering og forslag	21
9	Behandling av saker i fylkesnemnda etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven	21
9.1	Gjeldende rett	21
9.1.1	Smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven	21
9.1.2	Midlertidig forskrift om fylkesnemndas behandling av saker etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven	22
9.2	Departementets vurdering og forslag	22
10	Unntak fra frister for å fremme begjæring for fylkesnemnda etter akuttvedtak 23	
10.1	Gjeldende rett	23
10.1.1	Barnevernloven	23

10.1.2	Midlertidig forskrift om unntak fra frist til å sende begjæring til fylkesnemnda	23
10.2	Departementets vurdering og forslag	24
11	Midlertidig flytting av barn mellom institusjoner	27
11.1	Gjeldende rett	27
11.1.1	Barnevernloven	27
11.1.2	Midlertidig forskrift om hjemmel til å midlertidig flytte et barn fra en barnevernsinstitusjon til en annen	28
11.2	Departementets vurdering og forslag	28
12	Krav til tilsynsbesøk og oppfølgingsbesøk	31
12.1	Gjeldende rett	31
12.1.1	Barnevernloven	31
12.1.2	Midlertidig forskrift § 7.....	32
12.2	Departementets vurdering og forslag	32
13	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	33
14	Merknader til bestemmelsene.....	33

Utkast til Prop. xx L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19

*Tilråding fra Barne- og familiedepartementet xx.xx 2020,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Barne- og familiedepartementet foreslår i denne proposisjonen en midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19. Forslaget innebærer at reglene fastsatt i midlertidig forskrift 3. april 2020 nr. 575 om forenklinger og tiltak for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19, videreføres i en midlertidig lov.

Forslaget til midlertidig lov utfyller, supplerer og fraviker enkelte regler i barnevernloven. Smitteverntiltak vil fortsatt kunne hindre ordinær drift i barnevernet og saksavvikling i fylkesnemnda. De midlertidige regler anses nødvendige for at barnevernet fortsatt skal kunne ivareta oppgavene etter loven på en forsvarlig måte under utbruddet av covid-19. Reglene anses også nødvendige for å avvikle saker i fylkesnemnda og dermed ivareta rettssikkerheten til barn og deres familier i denne perioden.

Det foreslås at fylkesnemnda gis utvidet mulighet til å behandle saker i fjernmøte og med fjernavhør og til å avgjøre saker i en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling. Det foreslås også at rådslagning og avstemning kan skje i fjernmøte. Bestemmelsene om midlertidige saksbehandlingsregler i fylkesnemnda gjelder også ved fylkesnemndas behandling av saker etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Forslagene skal bidra til en forsvarlig og effektiv behandling av saker i fylkesnemnda under utbruddet av covid-19.

Videre foreslås det å gi unntaksregler om utvidet frist for barnevernstjenesten til å fremme begjæring om tiltak til fylkesnemnda etter akuttvedtak, om Bufetats myndighet til å mid-

lertidig flytte barn mellom institusjoner og forenklede regler for oppfølgings- og tilsynsbesøk i fosterhjem og institusjon. Forslagene skal bidra til at barnevernet fortsatt kan gi utsatte barn nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse under utbruddet av covid-19.

De midlertidige reglene foreslås å gjelde til og med 31. desember 2020.

2 Behovet for en midlertidig lov

Barnevernet har en sentral samfunnsfunksjon. Barnevernets hovedoppgave er å gi utsatte barn og unge nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. At barnevernet fungerer er grunnleggende for samfunnet, også i krisetider og ekstraordinære situasjoner. Regjeringen innførte fra 12. mars 2020 en rekke inngripende tiltak for å hindre spredning av covid-19 i befolkningen. Blant tiltakene var karantene- og isolasjonsregler, reiserestriksjoner og anbefalinger om å holde fysisk avstand til andre personer.

Tiltak for å begrense smitte har fått alvorlige konsekvenser for saksavviklingen i fylkesnemnda. Sentralenheten for fylkesnemndene anbefalte fra 12. mars 2020 fylkesnemnda å innrette virksomheten etter smitteverntiltakene og redusere driften for å begrense smittespredningen i samfunnet. Fylkesnemnda prioriterer akuttsaker og et stort antall saker har blitt utsatt.

Utbruddet av covid-19 har gjort det nødvendig å iverksette raske tiltak for at fylkesnemnda kan behandle saker på en trygg og forsvarlig måte. Midlertidige saksbehandlingsregler ble fastsatt i medhold av koronaloven. Forskriften inneholder blant annet bestemmelser om at fylkesnemnda kan ta i bruk fjernmøter og fjernavhør og behandle saker i en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling i større utstrekning enn etter gjeldende rett. Bestemmelsene sikrer at forhandlingsmøter som ellers måtte utsettes på ubestemt tid på grunn av ulike smitteverntiltak, vil bli gjennomført forsvarlig og innen rimelig tid.

Strengt smitteverntiltak vil fortsatt kunne hindre ordinær saksavvikling i fylkesnemnda i en periode fremover. Et stort antall utsatte saker fører til en opphopning av saker og store restanser. Dette vil kunne påvirke saksbehandlingstiden i lang tid etter at smitteverntiltakene oppheves. Dette har betydelig negative ringvirkninger for samfunnet og den enkelte borgers rettsikkerhet, og vil over tid kunne svekke tilliten til avgjørelsesorganet. Lang saksbehandlingstid vil også kunne bryte med den enkeltes rett til en rettferdig rettergang innen rimelig tid, jf. bl.a. Grunnloven § 95 og EMK art. 6.

Departementet mener det er nødvendig å videreføre de midlertidige saksbehandlingsreglene for fylkesnemnda i en periode fremover. En unnlattelse av å videreføre reglene vil føre til en ytterligere oppbygning av restanser som det vil være svært krevende å redusere. Videre har fylkesnemndene behov for forutberegnelighet om hvilke regler som gjelder for å kunne planlegge og beramme møter fremover i tiden.

Utbruddet av covid-19 har også gjort det nødvendig å iverksette raske tiltak for at barnevernet kan opprettholde sin virksomhet og ivareta utsatte barn og unge. Smitteutbruddet har i en tidlig fase påvirket driften for flere barneverntjenester. Unntaksbestemmelsene

gitt i forskrift i medhold av koronaloven gjør det mulig for barnevernet å gi barn nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse på tross av smittetiltak eller om det skulle oppstå bemanningssvikt. Det er gitt unntaksregler om utvidet frist for barnevernstjenesten til å fremme begjæring om tiltak til fylkesnemnda etter akuttvedtak. Dette skal sørge for at barn får den hjelpen de har behov for etter et akuttvedtak også hvis barnevernets drift er rammet av covid-19. Videre er Bufetat gitt myndighet til midlertidig å flytte barn fra en institusjon til en annen når det er strengt nødvendig på grunn av covid-19. Formålet er å raskt kunne gi barn den omsorg og beskyttelse de har krav på selv om institusjoner blir hardt rammet av covid-19. Videre er det gitt forenklete regler for oppfølgings- og tilsynsbesøk i fosterhjem og institusjon, for å sikre at barn får oppfølging og at det fortsatt er kontrollorganer som ivaretar deres rettssikkerhet også under utbruddet av covid-19. Så langt synes de aller fleste barnevernstjenester i stand til å håndtere de høyest prioriterte oppgavene. Dette situasjonsbildet kan imidlertid endres raskt. Departementet mener det er nødvendig å videreføre bestemmelsene i forskriften som gjelder barnevernet i en periode fremover.

Departementet understreker at unntaksbestemmelsene kun kan anvendes når det er helt nødvendig på grunn av konsekvenser av covid-19. Så langt det lar seg gjøre, skal barnevernet og fylkesnemndene gjennomføre behandling av saker etter barnevernlovens ordinære regler. Både barnevernet og fylkesnemndene må imidlertid innrette seg etter myndighetenes smitteverntiltak.

Departementet foreslår i denne proposisjonen at reglene i forskriften inntas i en midlertidig lov. Selv om det er usikkert hvor lenge smitterisikoen vil vedvare og hvilke tiltak og anbefalinger som vil gjelde fremover i tid, kan det være at det i mange måneder fremover er nødvendig med tilpasninger av regelverket for å gjøre det mulig å opprettholde saksavvikling i fylkesnemnda og sørge for at barnevernet kan gi forsvarlig hjelp, omsorg og beskyttelse til barn og unge.

Forskriftsreglene bør derfor videreføres i en midlertidig lov som skal gjelde inntil det ikke lenger er behov for slike tilpasninger. Varigheten av de midlertidige reglene bør ikke som i dag være avhengig av at Stortinget periodevis forlenger koronaloven. Dette er lite forenlig med hensynet til forutberegnelighet. Videre tilsier generelt både demokratihensynet og rettssikkerhetshensyn at sentrale saksbehandlingsregler vedtas som lov og ikke gjennom forskriftsregulering.

Departementet foreslår at den midlertidige loven skal gjelde i tidsrommet til og med 31. desember 2020. Dersom konsekvensene av utbruddet av covid-19 vedvarer, vil Stortinget kunne forlenge lovens varighet i et nytt lovvedtak. Det vil også være mulig å oppheve loven tidligere om det ikke lenger er behov for den.

I Prop. 76 L (2019-2020) foreslår Justis- og beredskapsdepartementet å forlenge varigheten av koronaloven med én måned frem til 27. mai 2020. Dersom Stortinget vedtar lovforslaget, vil midlertidig forskrift 3. april 2020 nr. 575 om forenklinger og tiltak for barnevernet og fylkesnemnda forlenges tilsvarende.

Departementet understreker at det av hensyn til saker som verserer i fylkesnemnda, er viktig at den midlertidige forskriften ikke bortfaller før den midlertidige loven som foreslås i

denne proposisjonen, kan tre i kraft. Det samme gjelder saker som eventuelt er gitt utsatt frist for å sende begjæring om tiltak til fylkesnemnda, i medhold av forskriften.

Departementet viser til at Justis- og beredskapsdepartementet tar sikte på å videreføre bestemmelsene i midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 i en midlertidig lov. Formålet er å gi bestemmelsene lengre varighet for å avhjelpe konsekvenser av covid-19. Forskriften inneholder blant annet bestemmelser som utvider domstolenes adgang til å benytte fjernmøteteknologi og behandle visse saker skriftlig, samt midlertidige løsninger for signering og avsigelse av rettslige avgjørelser. Justis- og beredskapsdepartementet har nå på høring enkelte nye forslag til midlertidige endringer i prosessregelverket. Justis- og beredskapsdepartementet tar sikte på å fremme en proposisjon for Stortinget i løpet av kort tid der reglene i forskriften og eventuelt tilleggsforslagene som nå er på høring, foreslås inntatt i en midlertidig lov.

Justis- og beredskapsdepartementet har også på høring forslag om midlertidige lovendringer i utlendingsloven som legger til rette for at utlendingsnemnda kan gjennomføre møtevirksomhet ved bruk av fjernmøter og større grad av skriftlig saksbehandling på en måte som er forenlig med smitteverntiltak som følge av covid-19. Forslagene foreslås å gjelde til 1. januar 2021, med mindre Stortinget i senere lovvedtak skulle bestemme noe annet.

3 Bakgrunnen for forslaget

3.1 Forskrift gitt med hjemmel i koronaloven

Som følge av covid-19-utbruddet har det blitt avdekket behov for midlertidige unntak fra bestemmelser i barnevernloven for å gi barn nødvendig omsorg og beskyttelse og for å sørge for en forsvarlig og effektiv saksavvikling i fylkesnemndene. Midlertidig forskrift om forenklinger og tiltak for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19, ble fastsatt ved kgl.res. 3. april 2020 med hjemmel i midlertidig lov 27. mars 2020 nr. 17 om forskriftshjemmel for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 mv. (koronaloven). Forskriften trådte i kraft 4. april 2020.

Forskriftens formål er å tilrettelegge for ivaretagelse av barns rett til omsorg og beskyttelse etter barnevernloven og for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i fylkesnemndene ved å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19. Forskriften inneholder bestemmelser om:

- fjernmøte og fjernavhør i fylkesnemnda
- utvidet mulighet for kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling i fylkesnemnda
- rådslagning og avstemming ved fjernmøte i fylkesnemnda
- utvidet frist for å sende begjæring til fylkesnemnda (etter akuttvedtak)

- hjemmel for Bufetat til midlertidig å flytte et barn fra en barnevernsinstitusjon til en annen
- adgang til å erstatte tilsyns- og oppfølgingsbesøk med andre kommunikasjonsformer.

Bestemmelsene om midlertidige saksbehandlingsregler i fylkesnemnda gjelder også ved fylkesnemndas behandling av saker etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven.

Forskriften ble utformet etter innspill fra Bufdir og Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. Utkast til kongelig resolusjon og forskrift ble sendt på en forkortet høring med 24 timers frist, fra 31. mars til 1. april. I overkant av 20 instanser avga uttalelse, herunder *Barneombudet, Bufdir, Domstoladministrasjonen, Sentralenheten for fylkesnemndene, fylkesmennene i Agder, Innlandet, Vestland, Troms og Finnmark, Statens helsetilsyn, Bærum kommune, Alta kommune, Oslo kommune, Inn-Trøndelag barneverntjeneste, Advokatforeningen, Organisasjonen Barn av Rusmisbrukere, Blå Kors, FO, KS, Juristforbundet, Landsforeningen for barnevernsbarn, Norges institusjon for menneskerettigheter, Norsk Sykepleierforbund og SOS-barnebyer*. Det var bred støtte til å utarbeide en midlertidig forskrift. På bakgrunn av innspill i høringen ble flere forslag justert. Det ble tydeliggjort at det stilles høye krav for å fravike lovens ordinære bestemmelser og at forskriftsbestemmelsene kun skal anvendes når det er nødvendig på grunn av utbrudd av covid-19. Videre ble barnets beste, barns medvirkning og krav til dokumentasjon i større grad synliggjort i forskriftsbestemmelsene.

Forskriften faller bort når koronaloven oppheves. I Prop. 76 L (2019-2020) foreslår Justis- og beredskapsdepartementet å forlenge varigheten av koronaloven med én måned frem til 27. mai 2020.

4 Høring

5 Lovens formål og virkeområde

Formålet med den midlertidige loven er å tilrettelegge for ivaretagelse av barns rett til omsorg og beskyttelse etter barnevernloven og for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i fylkesnemndene ved å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19. Dette foreslås innført i lovens § 1.

Departementet understreker at myndighetene skal følge lovens ordinære regler og innrette smitteverntiltak, så langt det lar seg gjøre, på en slik måte at normal drift kan opprettholdes. Myndighetene må samtidig overholde de regler og anbefalinger som til enhver tid gis av helsemyndighetene. Det er viktig at også lokalt fastsatte smitteverntiltak innrettes på en måte som ikke rammer offentlig tjenesteyting og myndighetsutøvelse, herunder barnevern, slik det er forutsatt i rundskriv I-4/2020, Veileder til kommunene om lokale karantenereregler eller innreiserestriksjoner i forbindelse med utbruddet av covid-19.

Departementet foreslår å presisere at barnevernloven med forskrifter gjelder med mindre noe annet fremgår av den midlertidige loven. Departementet understreker at barnevernlovens viktige prinsipper som barnets beste, barns medvirkning og krav til forsvarlige tiltak og tjenester også gjelder etter denne midlertidige loven.

Departementet foreslår at den midlertidige loven også skal gjelder i fylkesnemndene ved behandling av saker etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Lovens formål er dermed også å legge til rette for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i fylkesnemndene ved behandling av saker etter disse lovene. Smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven gjelder med mindre noe annet fremgår av denne midlertidige loven.

Departementet foreslår midlertidige lovbestemmelser som fraviker loven. Det stilles imidlertid strenge krav til nødvendigheten for å anvende bestemmelsene. Bestemmelsene i den midlertidige loven kommer kun til anvendelse når det er nødvendig på grunn av konsekvensene av utbrudd av covid-19 og når de øvrige vilkårene som fremgår av de enkelte bestemmelsene er oppfylt. Unntaksbestemmelsene er etter departementets syn innrettet slik at barnevernet kan gi forsvarlige tjenester og at rettssikkerheten til barn og foreldre ivaretas på en betryggende måte.

Den midlertidige loven foreslås å få anvendelse for Svalbard. Det er egne forskrifter om lov om barneverntjenesters anvendelse på Svalbard og om anvendelse av helselover og - forskrifter for Svalbard og Jan Mayen.

6 Fjernmøter og fjernavhør i fylkesnemnda

6.1 Gjeldende rett

6.1.1 Barnevernloven

Hovedprinsipper for fylkesnemndas saksbehandling

Saksbehandlingen i fylkesnemndene er basert på de grunnleggende saksbehandlingsprinsippene som er lagt til grunn i tvisteloven. Samtidig er prinsippene særskilt innrettet mot saksbehandlingen av tvangssaker etter barnevernloven og de særlige rettssikkerhetsmessige hensyn som her gjør seg gjeldende.

Hovedprinsippene som ligger til grunn for saksbehandlingen i fylkesnemnda innebærer at saksbehandling skal være betryggende, rask og tillitsskapende. Den skal være tilpasset tiltaket og sakens art, omfang og vanskelighetsgrad, og støtte opp under lovens grunnleggende hensyn, jf. § 7-3. Dette er sentrale elementer i kravet til rettferdig rettergang, jf. EMK art. 6 (1). Begrepet «lovens grunnleggende hensyn» peker særlig på hensynet til barnets beste. For å nå disse målene er det listet opp enkelte krav til den konkrete saksbehandlingen i den enkelte sak, herunder at fylkesnemnda skal sørge for at bevisførselen gir et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag, at partene i saken bli hørt, normalt ved muntlige forklaringer umiddelbart for nemndene, at det legges til rette for kontradiksjon, at partene

i saken likebehandles og få den nødvendige veiledning, at fylkesnemnda foreta en selvstendig og reell vurdering av avgjørelsesgrunnlaget, og at avgjørelser om tiltak og andre viktige avgjørelser begrunnes.

Hovedprinsippene for fylkesnemndas saksbehandling er basert på muntlighet og bevisumiddelbarhet for partenes rett til kontradiksjon. Tvangsvedtak etter barnevernloven er inn-
gripende avgjørelser og stiller store krav til private parters rettssikkerhet.

Retten til en rettferdig rettergang er forankret i Grunnloven § 95, Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 6 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 14. Sentrale elementer er retten til å imøtegå motpartens opplysninger og argumenter (kontradiksjon), retten til å la seg representere av advokat, at saken skal prøves av en uavhengig og upartisk domstol som gir en begrunnet avgjørelse, og retten til å anke en avgjørelse videre til en høyere rettsinstans. Om en rettergang er rettferdig beror på en helhetsvurdering. Flere mindre svakheter kan tilsammen medføre at rettergangen ikke anses rettferdig, selv om de ikke gjør det hver for seg. Samtidig kan mer alvorlige enkeltstående svakheter kompenseres, slik at rettergangen samlet sett likevel er rettferdig.

Fjernmøter

Barnevernloven har ikke, i motsetning til tvisteloven og straffeprosessloven, tydelige hjemler for bruk av fjernmøter. Etter tvisteloven § 13-1 er fjernmøte definert som et møte der ikke alle deltakerne er tilstede, men deltar ved hjelp av fjernmøteteknikk og det er gitt nærmere regler om fjernmøter og fjernavhør i lov og forskrift.

Etter bvl. § 7-12 femte ledd kan nemndsleder innkalle til saksforberedende møte for blant annet å klarlegge uenighet mellom partene og drøfte videre behandling av saken. Det fremgår av forarbeidene, Ot.prp. nr. 76 (2005-2006), at det i en del tilfeller kan være aktuelt å holde saksforberedende møter som telefonmøter.

Det er ikke tydelige hjemler for at forhandlingsmøter kan gjennomføres som fjernmøte. Etter bvl. § 7-14 første ledd skal det som hovedregel avholdes forhandlingsmøte før det treffes avgjørelse i saken. Det er naturlig å forstå begrepet «forhandlingsmøte» i barnevernloven § 7-14 som et fysisk møte mellom mennesker.

I klagesaker avgjør nemndsleder saken alene og det skal avholdes et kort møte der partene får anledning til å utdype klagen og eventuelt føre vitner jf. bvl. § 7-23. Heller ikke for disse avgjørelsene er det gitt tydelige hjemler om bruk av fjernmøte.

Fjernavhør

Hovedprinsippene for saksbehandlingen i fylkesnemnda er muntlighet og bevisumiddelbarhet for å ivareta effektiv kontradiksjon. Utgangspunktet er at partene skal bli hørt ved muntlig forklaringer umiddelbart for nemndene og sørge for at bevisførselen gir et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag, i samsvar med bvl. § 7-3. Barnevernloven åpner imidlertid for at det kan benyttes fjernavhør i fylkesnemnda. Nemndsleder skal under saksforberedelsen blant annet ta stilling til bevisførselens form, herunder bruk av fjernavhør, jf. bvl. § 7-12 annet ledd bokstav e.

Twistelovens regler i kapittel 21 til 27 om bevis (med unntak av § 21-4) gjelder tilsvarende for fylkesnemnda så langt de passer, jf. bvl. § 7-17. Tvisteloven har blant annet regler om at parter, vitner og sakkyndige kan avhøres ved fjernavhør etter § 21-10 når direkte avhør ikke lar seg gjennomføre eller er spesielt byrdefullt eller kostnadskrevende. Når en forklaring kan være særlig viktig, eller andre forhold gjør det betenkelig, bør det ikke foretas fjernavhør. Det kan likevel alltid gjennomføres fjernavhør når kostnadene eller ulempene med direkte avhør er store i forhold til betydningen tvisten har for partene. Videre følger det av bestemmelsen at fjernavhør foretas ved bildeavhør. Er utstyr for bildeavhør ikke tilgjengelig, kan lydavhør brukes hvis vilkårene etter første ledd likevel er oppfylt. Retten bestemmer hvor avhøret skal foretas. Nærmere regler om fjernmøter og fjernavhør er gitt i forskrift 21. desember 2007 nr. 1605 til tvisteloven (tvistelovforskriften).

Midlertidige regler for domstolene

I medhold av midlertidig lov 27. mars 2020 nr. 17 om forskriftshjemmel for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 (koraloven) er det vedtatt Midlertidig forskrift om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19. Forskriften inneholder en generell bestemmelse om adgang til fjernmøte og fjernavhør i domstolene. Retten kan beslutte at rettsmøter helt eller delvis skal holdes som fjernmøter, og avhør gjennomføres som fjernavhør, når det er nødvendig og ubetenkelig. Retten kan beslutte at tolking skal gjennomføres som fjerntolking når det er forsvarlig.

Før retten treffer beslutning om fjernmøter og fjernavhør, skal partene gis anledning til å uttale seg. I straffesaker bør det særlig legges vekt på sakens karakter og siktedes rettigheter, og siktede skal sikres adgang til fortrolig kommunikasjon med sin forsvarer under møtet. Beslutning om fjernmøte eller fjernavhør etter første ledd kan ikke ankes.

6.1.2 Midlertidig forskrift om fjernmøter og fjernavhør

Midlertidig forskrift § 2 gir regler om bruk av fjernmøte og fjernavhør i fylkesnemnda, uten krav om samtykke fra partene. Det følger av bestemmelsen at nemndsleder kan beslutte at forhandlingsmøtet eller møte i klagesak helt eller delvis skal holdes som fjernmøte og at avhør skal gjennomføres som fjernavhør, når det er nødvendig og ubetenkelig. Om det er nødvendig må vurderes i lys av hvorvidt det på grunn av sykdom eller tiltak for smittebegrensninger som følge av utbruddet av covid-19 er mulig å behandle saken med fysisk møte og hva som er de reelle alternativene. Ubetenkelighetsvilkåret gir anvisning om at det skal foretas en konkret vurdering av forsvarligheten av å benytte fjernmøte og fjernavhør. Det skal særlig legges vekt på sakens karakter og private parters rettigheter.

Før det treffes beslutning om fjernmøte eller fjernavhør, skal partene gis anledning til å uttale seg. Partenes mening bør tillegges betydelig vekt. Barnets mening skal innhentes før beslutning treffes og et barn som har partsrettigheter kan velge om det vil delta i fjernmøte eller uttale seg på annen måte. Beslutning om fjernmøte og fjernavhør skal begrunnes. Vekten av partenes syn på behandlingsformen, barns medvirkning og krav til begrunnelse ble synliggjort i bestemmelsen etter innspill i høringen. Videre følger det av bestemmelsen at nemndsleder kan beslutte at tolking skal gjennomføres som fjerntolking når det er

forsvarlig. Beslutning om fjernmøte eller fjernavhør kan ikke særskilt kreves rettslig overprøvd.

6.2 Departementets vurdering og forslag

Fylkesnemndenes virksomhet er sentral for ivaretagelse av utsatte barn og unge. Fylkesnemnda behandler tvangssaker etter barnevernloven, herunder vedtak om omsorgsovertakelse, tvangsplassering på institusjon for barn med alvorlige atferdsvansker, saker om samvær og tilbakeføring til foreldre etter et vedtak en omsorgsovertakelse, adopsjon og besøksforbud. Fylkesnemndene behandler også klager over midlertidige akuttvedtak som treffes av barneverntjenestens leder.

Det er av avgjørende betydning at fylkesnemnda kan opprettholde virksomheten for å gi barn nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse også under utbrudd av covid-19. I ytterste konsekvens kan svekket saksavvikling gå ut over barns liv og helse. At fylkesnemndenes virksomhet fungerer er viktig for at den kommunale barnevernstjenestens arbeid ikke skal stoppe opp og barn ikke få den hjelpen de har behov for. Videre er fylkesnemndenes virksomhet viktig for at barn som allerede er under barnevernets omsorg eller i barnevernstiltak får ivaretatt sine rettigheter. Det gjelder også deres foreldre. Fylkesnemndene må også være i stand til å behandle klager over tvangsvedtak og endringssaker.

Tvangssaker etter barnevernloven er svært inngripende for barn og foreldre og det stilles store krav til å ivareta deres rettssikkerhet. Dette omfatter både prosessuelle rettigheter og grunnleggende menneskerettigheter, herunder retten til familieliv og en rettferdig rettergang. Disse rettighetene må ivaretas på en forsvarlig måte også under utbruddet av covid-19.

Fylkesnemndenes virksomhet har blitt kraftig redusert som følge av myndighetenes karantene- og isolasjonsplikt, tilrådinger om å holde fysisk avstand, begrense reisevirksomhet og om å ta hensyn til særlig risikoutsatte grupper. Smittevernstiltakene gir begrenset kapasitet og utfordringer for fylkesnemndene til å følge de ordinære saksbehandlingsreglene. Et betydelig antall saker har blitt utsatt. Konsekvensene av at saker blir utsatt er alvorlige både for samfunnet som helhet og for rettsikkerheten til familiene som har saker til behandling i fylkesnemndene. Fjernmøter og fjernavhør har vært et nødvendig tiltak for at forhandlingsmøter kan gjennomføres på en forsvarlig måte og innen rimelig tid.

Departementet understreker at nemndene så langt det lar seg gjøre skal gjennomføre behandling av saker etter ordinære prosessregler. Samtidig må fylkesnemndene forholde seg til pålegg og anbefalingen fra helsemyndighetene, som erfaringsmessig kan endres raskt. Departementet mener det er nødvendig med en tydelig hjemmel som gir adgang til helt eller delvis å holde fjernmøter og fjernavhør i fylkesnemnda for å avhjelpe negative konsekvenser av covid-19 en stund fremover i tid. Dette anses som et effektivt tiltak for å sette fylkesnemndene i stand til å behandle barnevernssakene i den foreliggende situasjonen, og samtidig overholde smitteverntiltak. Utsatte saker er en belastning for systemet og kan

svekke rettssikkerheten til barn og foreldre. Fylkesnemndene har behov for forutberegnelighet om hvilke reglene som gjelder for å kunne planlegge og beramme møter i tiden fremover.

Departementet foreslår etter dette at bestemmelsen i den midlertidige forskriften § 2 videreføres i lovs form. Departementet foreslår kun enkelte presiseringer om barns medvirkning, ellers er forslaget likt forskriftsbestemmelsen.

Forslag om tilpassede saksbehandlingsregler må være nødvendig, forholdsmessig og forsvarlig. Dette gjør seg gjeldende med tyngde for tvangssaker som behandles av fylkesnemndene. Hovedprinsippene for fylkesnemndenes saksbehandling etter bvl. § 7-3 skal være førende også under utbrudd av covid-19 og sentrale rettssikkerhetsgarantier kan ikke fravikes. Fylkesnemndas saksbehandling skal være betryggende, rask og tillitsskapende og det stilles strenge krav til private parters og barns rettssikkerhet.

Etter departementets syn vil private parters prosessuelle rettigheter kunne ivaretas ved fjernmøter og fjernavhør. Det er ikke nødvendig at partene fysisk er i samme rom for at parten skal kunne benytte seg av muntlighet, kontradiksjon og bevisumiddelbarhet, samt å bli representert av en advokat. Forutsatt god og sikker fjernmøteteknikk, vil forhandlingsmøtet kunne avholdes på en forsvarlig måte uten at nemndas medlemmer sitter fysisk samlet, eller at nemnda, partene og deres prosessfullmektiger og vitner møter hverandre fysisk. Om fjernmøte er forsvarlig må likevel vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Departementet foreslår at nemndsleder kan beslutte at forhandlingsmøtet eller møte i klagesak helt eller delvis skal holdes som fjernmøte og at avhør skal gjennomføres som fjernavhør, når det er nødvendig og ubetenkelig. Det stilles ikke som vilkår at partene samtykker i behandlingsformen, men partene skal få uttale seg før beslutning tas.

Et fjernmøte er et møte hvor ikke alle deltakerne er til stede samme sted, men deltar ved bruk av fjernmøteutstyr, for eksempel som telefon- eller videokonferanse. Ved fjernavhør er den som avhøres ikke til stede, men deltar ved fjernmøteutstyr.

Det må vurderes konkret om det anses nødvendig å avholde fjernmøte og fjernavhør helt eller delvis i den enkelte sak. Om det er nødvendig må vurderes i lys av hvorvidt det på grunn av sykdom eller tiltak for smittebegrensninger som følge av utbruddet av covid-19 er mulig å behandle saken med fysisk møte og hva som er de reelle alternativene. Dersom nemndene har tilstrekkelig personell og smittetiltak ikke er til hinder for det, skal saker behandles etter de ordinære reglene.

Ubetenkelighetsvilkåret innebærer at det skal foretas en konkret vurdering av forsvarligheten av å benytte fjernmøte og fjernavhør, alle forhold tatt i betraktning. Det skal blant annet ses hen til sakens karakter, private parters rettigheter, ulempene ved oppmøte, formålet med møtet, fjernmøteutstyret, herunder om møtet holdes som telefon- eller videokonferanse, om møtet holdes helt eller delvis som fjernmøte, hvor deltakerne kan befinne seg, herunder i hvilken grad det kan sikres betryggende rammer for møtet og partenes syn.

Departementet foreslår å presisere i bestemmelsen at det skal legges særlig vekt på sakens karakter og private parters rettigheter. Nemdsleder må vurdere om sakens tema, omfang, kompleksitet og alvorlighetsgrad er egnet for fjernmøte, herunder om møteformen kan gå

ut over en forsvarlig opplysning av saken. Fordi nemndene behandler inngripende tvangsaker, er det avgjørende at møteformen ivaretar private parterets rettigheter på en betryggende måte, herunder retten til å bli hørt, føre bevis, kontradiksjon og kontakt med advokat. Grunnprinsippene for fylkesnemndas saksbehandling i § 7-3 gjelder, herunder at møteformen ikke må gå ut over en forsvarlig opplysning av saken og saksbehandlingen må støtte opp under hensynet til barnets beste. Barns rettigheter må ivaretas på forsvarlig måte.

Departementet mener fjernmøter fortrinnsvis bør gjennomføres med bruk av video og det forutsettes at fylkesnemndene benytter trygge digitale løsninger som ivaretar de involvertes personvern.

Departementet åpner for at fjernmøte eller fjernavhør kan benyttes, uten krav om samtykke fra partene. Det stilles imidlertid krav om at partene skal få uttale seg om bruk av fjernmøte og fjernavhør før beslutning tas. Departementet understreker at partenes syn bør tillegges betydelig vekt. Det skal tilstrebes en behandlingsform som partene aksepterer.

Barn har rett til å medvirke i forhold som angår dem, jf. bvl. § 1-4 og 6-3. Barn som har partsrettigheter skal få uttale seg om behandlingsformen før nemndsleder tar en beslutning og deres mening bør tillegges betydelig vekt. Det er krevende for mange barn å uttale seg i en ordinær behandling av en sak i fylkesnemnda. Fjernmøte og fjernavhør kan for noen oppleves som en tilleggsbelastning. Departementet mener derfor at barn med partsrettigheter må få velge om de ønsker å delta i fjernmøte eller å uttale seg på annen måte.

Også barn som ikke har partsrettighet har rett til medvirkning i spørsmål som angår dem. Departementet foreslår å endre ordlyden om barns medvirkning noe, sammenliknet med forskriftsbestemmelsen. Ikke alle barn vil ha forutsetninger til å kunne uttale seg om prosessuelle spørsmål, bl.a. på grunn av lav alder. Det kan også diskuteres i hvilken grad denne typen prosessuelle spørsmål og prosessledende avgjørelser «berører» barn som ikke skal delta i forhandlingsmøtet og i hvilken grad de har forutsetninger for å uttale seg om dem. Utgangspunktet er at barnet skal høres. Departementet foreslår derfor å innta i bestemmelsen at barn uten partsrettigheter som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal gis anledning til å uttale seg før beslutning treffes. Barnevernloven § 6-3 vil være førende også i disse sakene. Vekten av uttalelsen skal avpasses etter alder og modenhet. Det er i første rekke eldre barn som vil kunne ha forutsetninger for å ha en oppfatning om denne typen spørsmål.

Videre foreslår departementet å stille krav om at beslutningen om fjernmøte eller fjernavhør må begrunnes. Dette omfatter også dokumentasjon av vektleggingen av barnets og partenes syn.

Departementet foreslår ikke å angi i bestemmelsen hvilke sakstyper som egner seg for fjernmøter. Dette må vurderes konkret i den enkelte sak. Departementet vil likevel fremheve at fjernmøter kan være aktuelt særlig når tidsmomentet er av avgjørende betydning, slik som i klager over akuttvedtak. Sentralenheten har vurdert at i dagens situasjon kan møte i klagesaker gjennomføres som fjernmøte der dette vurderes som forsvarlig. Departementet deler dette synspunktet. I klager over akuttvedtak avgjør nemndsleder saken alene

og det skal avholdes et kort møte der partene får anledning til å utdype klagen og eventuelt føre vitner jf. bvl. § 7-23. I klagesaker er avgjørelsesgrunnlaget mer begrenset enn ved behandling av saker i ordinært forhandlingsmøte. Det vil være opp til nemndsleder å ta stilling til hva som skal utgjøre avgjørelsesgrunnlaget i den enkelte sak. Dette kan gjøre klagesaker mer egnet for å gjennomføres som fjernmøte, men dette må alltid vurderes konkret i den enkelte sak.

Saker om vedtak om omsorgsovertakelse og tvangsplassering på institusjon på grunn av alvorlige atferdsvansker er alvorlige etter sin art og stiller strenge krav til partenes rettsikkerhet. Samtidig vil tidsmomentet i noen saker tilsi behov for rask avklaring for å ivareta barnets behov for omsorg og beskyttelse. Det er også en belastning for barn og foreldre å vente på at en alvorlig barnevernssak skal behandles i fylkesnemnda. Bestemmelsen åpner for at også denne type saker helt eller delvis kan behandles som fjernmøte etter en konkret vurdering, men det stilles strenge krav til at private parters rettssikkerhet ivaretas på betryggende måte. Partenes syn på behandlingsformen bør, som nevnt, tillegges betydelig vekt.

Vedtak om adopsjon er det mest inngripende vedtaket nemndene kan treffe. Departementet mener det ikke skal åpnes for at adopsjonssaker kan behandles uten forhandlingsmøte og fysisk oppmøte. Dette gjelder likevel ikke hvis biologiske foreldre samtykker til adopsjon og fjernmøte, og slik behandling anses ubetenkelig. Det foreligger en adgang til helt eller delvis skriftlig behandling av disse sakene i dag dersom partene samtykker og det anses forsvarlig, jf. barnevernloven § 7-14 andre ledd bokstav a.

Gjeldende rett åpner for at saker om endring av tidligere vedtak og saker om pålegg om hjelpetiltak helt eller delvis kan avgjøres skriftlig, uten forhandlingsmøte, uten krav om samtykke fra partene. Vilkårene for en slik beslutning er at nemndsleder finner dette ubetenkelig hensett til sakens tema, vanskelighetsgrad, behovet for fagkyndighet og hensynet til en forsvarlig behandling. Når disse sakene etter sin art kan være egnet til skriftlig behandling, skal det mindre til for å anse sakene som egnet for fjernmøte og fjernavhør. Det må imidlertid alltid vurderes konkret.

Det bør avholdes planmøte der forhandlingsmøtet skal behandles med fjernmøte.

Fjernmøter og fjernavhør kan benyttes for hele eller deler av møtet og kan også brukes i kombinasjon med skriftlig behandling når dette er tillatt etter barnevernloven eller denne midlertidige loven § 3. Det er ikke krav om at noen av deltakerne må være til stede på samme sted, og nemnda kan beslutte hvilke deltakere som skal delta ved fjernmøteutstyr. Dette gir fleksibilitet til for eksempel å beslutte at noen medlemmer av nemnda skal delta fra nemndas lokaler, mens øvrige deltar gjennom fjernmøteløsninger. Det vil også være mulig f.eks. at nemndsleder og advokater sitter i samme rom, mens andre deltar gjennom fjernmøteløsninger, hvis smitteverntiltak tillater det. Hvordan et fjernmøte helt eller delvis kan gjennomføres vil få betydning for ubetenkelighetsvurderingen.

Videre foreslår departementet å gi hjemmel til at nemndsleder kan bestemme at tolkning kan skje ved fjerntolking. Fjerntolking kan være krevende og kan bare skje der det vurderes å være forsvarlig.

Det foreslås at beslutning om fjernmøte og fjernavhør ikke særskilt kan kreves rettslig overprøvd og at dette inntas i bestemmelsen. Ved rettslig overprøving av vedtaket i den enkelte sak, vil likevel denne type beslutninger inngå i den helhetsvurderingen retten skal foreta av om saksbehandlingen er forsvarlig.

Departementet understreker at saksforberedende møter kan gjennomføres som fjernmøte.

7 Kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling i fylkesnemnda

7.1 Gjeldende rett

7.1.1 Barnevernloven

Hovedregelen for fylkesnemndenes saksbehandling er muntlighetsprinsippet og bevisu-middelbarhetsprinsippet som skal sikre effektiv kontradiksjon. I saker hvor det avholdes forhandlingsmøte, skal avgjørelsen «treffes på grunnlag av behandlingen i møtet», jf. bvl. § 7-18 første ledd første punktum. Bestemmelsen innebærer at nemndas vedtak ikke kan bygge på annet enn det som har fremkommet under forhandlingsmøtet.

Når det gjelder føring av dokumentbevis i fylkesnemndenes saker med forhandlingsmøte, er tvisteloven § 26-2 gitt anvendelse så langt den passer, jf. bvl. § 7-17 bokstav e. I praksis føres dokumentbevis ved at store deler av dokumentet leses opp i forhandlingsmøtet. Denne typen dokumentasjon kan ta opp imot en halv dag i fylkesnemndenes saker. Fylkesnemnda kan ikke legge til grunn opplysninger i dokument som ikke er ført på denne måten.

Barnevernloven har i dag hjemmel for å behandle saker skriftlig der partene samtykker og hensynet til betryggende saksbehandling ikke er til hinder for det, jf. bvl. § 7-14 andre ledd a). Nemndleder kan også beslutte skriftlig behandling i saker om endring av tidligere vedtak og om pålegg om hjelpetiltak uten samtykke fra parten, dersom dette er ubetenkelig jf. bvl. § 7-14 andre ledd b). Når vilkårene i bokstav a eller b er oppfylt kan saken også behandles på bakgrunn av en kombinasjon av skriftlig og muntlig behandling. Ved skriftlig behandling er avgjørelsesgrunnlaget sakens dokumenter. I saker som behandles på grunnlag av en kombinasjon av skriftlig og muntlig behandling, er avgjørelsesgrunnlaget behandlingen i forhandlingsmøte og sakens dokumenter, jf. bvl. § 7-18 andre og tredje ledd.

Uavhengig av behandlingsform har fylkesnemnda et ansvar for at grunnprinsippene som er lagt til grunn for fylkesnemndas saksbehandling i § 7-3 ivaretas. Fylkesnemnda har et selvstendig ansvar for at bevisførselen gir et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag, at partene i saken bli hørt, normalt ved muntlige forklaringer umiddelbart for nemndene, at det

legges til rette for kontradiksjon, at partene i saken likebehandles og får nødvendig veiledning, at fylkesnemnda foreta en selvstendig og reell vurdering av avgjørelsesgrunnlaget, og at avgjørelser om tiltak og andre viktige avgjørelser begrunnes.

7.1.2 Midlertidig forskrift om utvidet adgang til delvis skriftlig behandling

I forskriften § 3 gis det utvidede regler for å avgjøre saker i fylkesnemnda etter en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling. Når det er nødvendig og ubetenkelig kan nemndsleder beslutte at forhandlingsmøtets omfang begrenses, og at vedtak treffes på grunnlag av en kombinasjon av muntlig behandling i møte og sakens dokumenter. Det er presisert i bestemmelsen at partsavhør og vitneavhør skal skje i møte. Møter kan avholdes ved fysisk møte eller som fjernmøte. Bestemmelsen åpner for at sakens dokumenter som vanligvis leses opp i nemndsmøte, kan vurderes av nemnda skriftlig. Videre kan nemndsleder beslutte at prosessfullmektigene kan inngi avsluttende innlegg skriftlig, med mulighet for kontradiksjon ved etterfølgende skriftutveksling. Et skjerpet krav til nødvendighet for å beslutte delvis skriftlig behandling ble inntatt etter innspill i høringen.

Nødvendighetsvilkåret må vurderes i lys av hvorvidt det på grunn av sykdom eller tiltak for smittebegrensninger som følge av utbruddet av covid-19 er mulig å behandle saken med fysisk møte eller fjernmøte, og hva som er de reelle alternativene. Videre må behandlingsformen anses ubetenkelig etter en konkret vurdering. Behandlingsformen må samlet sett være forsvarlig og ivareta private parters rettigheter på en tilfredsstillende måte.

Det stilles ikke krav om samtykke fra parten. Før det treffes beslutning om delvis skriftlig behandling, skal partene gis anledning til å uttale seg. Partenes mening bør tillegges betydelig vekt. Barns rettigheter som beskrevet i bestemmelsen om fjernmøter og fjernavhør gjelder tilsvarende. Beslutning om delvis skriftlig behandling skal begrunnes og kan ikke kreves rettslig overprøvd. Vekten av partenes syn på behandlingsformen, barns medvirkning og krav til begrunnelse ble inntatt i bestemmelsen etter innspill i høringen.

7.2 Departementets vurdering og forslag

Fylkesnemndenes virksomhet har blitt kraftig redusert som følge av covid-19. Dette er alvorlig for samfunnet som helhet og for de familier som venter på å få sin sak behandlet. Det er belastende å vente på behandling av en tvangssak og lang ventetid kan gå ut over barn og foreldres rettssikkerhet, herunder innebære uforholdsmessig inngrep i familielivet og bryte med retten til en rettferdig rettergang. Lang ventetid kan medføre at barn ikke får den hjelpen de har behov for, og i ytterste konsekvens gå ut over barns liv og helse. Det er av avgjørende betydning at fylkesnemnda kan behandle saker også under utbruddet av covid-19.

For å kunne behandle flere saker, etterlyste Sentralenheten en utvidet adgang til å avgjøre saker etter en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling. Sentralenheten foreslo en

hjemmel til at møter kunne konsentreres om parts- og vitneforklaringer og at sakens dokumenter kunne utgjøre en del av avgjørelsesgrunnlaget uten at dokumentene må leses opp i forhandlingsmøtet. Møtene kunne skje ved fysiske møter eller i fjernmøte. Videre foreslo Sentralenheten at avsluttende innlegg fra prosessfullmektiger kunne skje skriftlig. Sentralenheten vurderte at denne fremgangsmåten i de fleste saker vil kunne løses ved samtykke fra partene, men at i forbindelse med covid-19-utbruddet burde det være hjemmel til å fastsette en slik behandlingsform også uten samtykke fra alle parter. Departementet var enig i disse betraktningene og inntok et slikt forslag i midlertidig forskrift § 3.

Departementet mener det er behov for at forskriftsbestemmelsen om delvis skriftlig behandling videreføres i en periode fremover. Smitteverntiltak vil fortsatt kunne hindre eller umuliggjøre ordinær saksavvikling i fylkesnemndene. Sammen med en adgang til bruk av fjernmøte og fjernavhør vil en utvidet adgang til delvis skriftlig behandling bidra til å avhjelpe negative konsekvenser av covid-19. En slik adgang gjør det mulig å behandle saker på en forsvarlig måte og samtidig overholde smitteverntiltak. Det er fortsatt mange saker som venter på å bli behandlet i fylkesnemnda. Utsatte saker er en belastning for systemet og kan svekke rettssikkerheten til barn og foreldre. Bestemmelsen er med på å sikre at forhandlingsmøter som ellers måtte utsettes på ubestemt tid på grunn av ulike smitteverntiltak, vil bli gjennomført forsvarlig og innen rimelig tid.

Departementet understreker at fylkesnemndene så langt det lar seg gjøre skal gjennomføre behandling av saker etter ordinære prosessregler. Dette innebærer at saker primært skal skje med forhandlingsmøte (fysisk eller fjernmøte) alternativt med hel eller delvis skriftlig behandling, med partenes samtykke.

Departementet mener bestemmelsen i forskriften ivaretar private parters rettssikkerhet på en betryggende måte. En vid adgang til å behandle saker helt eller delvis skriftlig, uten krav om samtykke fra partene, er etter departementets syn ikke aktuelt, selv ikke under de rådende forhold. Departementet mener at tvangssaker i barnevernet gjelder så inngripende tiltak at private parters rett til å adressere nemnda direkte og føre vitner i et ordinært forhandlingsmøte eller ved bruk av fjernmøteteknologi, ikke bør innskrenkes uten samtykke.

Departementet foreslår etter dette at bestemmelsen i den midlertidige forskriften § 3 videreføres i lovs form. Departementet foreslår å tydeliggjøre medvirkning til barn som ikke er part i saken. Ut over dette er forslag til bestemmelse om delvis skriftlig behandling innholdsmessig lik forskriftsbestemmelsen.

Departementet foreslår at nemndsleder kan beslutte at forhandlingsmøtets omfang begrenses og at vedtak treffes på grunnlag av en kombinasjon av behandling i møte og sakens dokumenter når det er nødvendig og ubetenkelig. Behandling i møte kan skje ved fysisk møte eller fjernmøte. Partsavhør og vitneavhør skal uansett skal skje i et møte, enten ved et fysisk møte eller fjernmøte. Det åpnes ikke for skriftlig behandling av disse avhørene.

Departementet foreslår også at nemndsleder når det er nødvendig og ubetenkelig kan beslutte at prosessfullmektigene kan inngi avsluttende innlegg skriftlig. Nemndsleder skal sørge for at kontradiksjon kan ivaretas ved etterfølgende skriftutveksling.

Departementet mener forslaget balanserer hensyn til rettssikkerhet, smittevern og effektiv saksavvikling i den foreliggende situasjonen på en god måte. Etter barnevernloven må dokumentbevis leses opp i forhandlingsmøte for å være en del av avgjørelsesgrunnlaget. Forslaget legger til rette for at muntlighet i møte (fysisk eller fjernmøte) vil konsentreres om partenes forklaring og forklaringen fra sentrale vitner. Sakens dokumenter er kjent for alle aktører på forhånd, og det vil være adgang til kontradiksjon omkring saksdokumentene via partsforklaringer og avsluttende innlegg. Dette er gjeldende fremgangsmåte ved behandlingen av klager på akuttvedtak etter bvl. § 7-23.

En slik hjemmel gir mulighet for at i en situasjon med stor utbredelse av covid-19 og høy smittefare, kan fjernmøter gjøres mest mulig konsentrert og effektiv. I en situasjon der det i større grad åpnes for fysiske møter, men hvor det fremdeles foreligger smittefare, kan en slik hjemmel gi mulighet for kortere fysiske møter for parts- og vitneforklaringer og at dokumentbevis føres skriftlig.

Nemndsleder må vurdere konkret om det anses nødvendig og ubetenkelig at saken behandles i en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling etter denne bestemmelsen.

Om det er nødvendig må vurderes i lys av hvorvidt det på grunn av sykdom eller tiltak for smittebegrensninger som følge av utbruddet av covid-19 er mulig å behandle saken etter ordinære regler eller fjernmøte, og hva som er de reelle alternativene. Ordinært møte eller hel eller delvis skriftlig behandling etter barnevernloven § 7-14 skal benyttes når det er mulig. Dette innebærer at kun dersom det ikke er mulig eller dersom det er uforholdsmessig byrdefullt å gjennomføre saken etter ordinære regler eller med fjernmøte som følge av utbruddet av covid-19, kan saken behandles i en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling etter denne bestemmelsen. I vurderingen av om det anses uforholdsmessig byrdefullt kan det ses opp mot saksavviklingen i nemnda.

Videre må behandlingsformen anses ubetenkelig alle forhold tatt i betraktning. Dette beror på en konkret vurdering i den enkelte sak av om behandlingsformen samlet sett er forsvarlig. Også i vurderingen av om delvis skriftlig behandling er ubetenkelig, skal det særlig legges vekt på sakens karakter og private parters rettigheter. Nemndsleder må vurdere konkret om tiltaket og sakens art, omfang og vanskelighetsgrad er egnet for delvis skriftlig behandling. Private parters prosessuelle rettigheter må ivaretas på en tilfredsstillende måte, herunder retten til å bli hørt, føre bevis og kontradiksjon. Grunnprinsippene for fylkesnemnda saksbehandlingen i bvl. § 7-3 gjelder. Behandlingsformen må samlet sett gi et forsvarlig og tilstrekkelig avgjørelsesgrunnlag og støtte opp under hensynet til barnets beste. Momenter i ubetenkelighetsvurderingen i § 2 om fjernmøte og fjernavhør har også relevans ved beslutning om delvis skriftlig behandling.

Departementet åpner med dette forslaget for at saker kan behandles i en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling, uten krav om samtykke fra partene. Partene skal imidlertid gis anledning til å uttale seg før det tas en beslutning om behandlingsformen. Partenes syn bør tillegges betydelig vekt. Det skal alltid tilstrebes en behandlingsform som partene aksepterer.

Barns rettigheter som beskrevet ovenfor i kapitlet om fjernmøter og fjernavhør, foreslås å gjelde tilsvarende ved beslutning om delvis skriftlig behandling etter denne bestemmelsen. Det innebærer at barn som har partsrettigheter skal gis anledning til å uttale seg før det tas en beslutning om delvis skriftlig behandling og deres mening skal tillegges betydelig vekt. Hvis saken skal behandles delvis med fjernmøte etter § 2, skal barn som har partsrettigheter få velge om de ønsker å delta i fjernmøte eller uttale seg på annen måte, jf. § 2.

Også barn som ikke har partsrettigheter skal i utgangspunktet få medvirke. Det foreslås inntatt i bestemmelsen at barn, uten partsrettigheter, som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal gis anledning til å uttale seg før beslutning treffes. Barnevernloven § 6-3 vil være førende også i disse sakene. Det er i første rekke eldre barn som vil kunne ha forutsetninger for å ha en oppfatning om denne typen spørsmål. Det henvises til nærmere beskrivelse av barns rettigheter i punkt 6 om fjernavhør og fjernmøter.

Videre foreslår departementet at en beslutning om delvis skriftlig behandling etter denne bestemmelsen skal begrunnes. Dette omfatter også dokumentasjon av vektleggingen av barnets og partenes syn på behandlingsformen.

Departementet foreslår ikke å angi i bestemmelsen hvilke sakstyper det egner seg å behandle i en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling. Gjeldende rett åpner for at saker om endring i tidligere dom eller vedtak og i saker om pålegg om hjelpetiltak kan behandles helt eller delvis uten forhandlingsmøte uten partenes samtykke, så fremt det er ubetenkelig, jf. bvl. § 7-14 annet ledd bokstav b. Forslaget er derfor særlig relevant for andre sakstyper der det i dag kreves samtykke fra partene i tillegg til at behandlingsformen må være betryggende, jf. bvl. § 7-14 annet ledd bokstav a. Det vises for øvrig til departementets vurdering av ulike sakstyper under punkt 6 om fjernmøter og fjernavhør.

Det foreslås inntatt i bestemmelsen at beslutning om delvis skriftlig behandling etter denne bestemmelsen ikke særskilt kan kreves rettslig overprøvd. Ved rettslig overprøving av vedtaket i saken vil beslutninger om behandlingsformen inngå i den helhetsvurderingen retten skal foreta av om saksbehandlingen er forsvarlig.

8 Avstemning og rådslagning i fylkesnemnda

8.1 Gjeldende rett

8.1.1 Barnevernloven

Det følger av barnevernloven § 7-19 annet ledd at ved rådslagning og avstemning gjelder tvisteloven § 19-3 tilsvarende så langt den passer. Av tvisteloven § 19-3 første ledd fremgår det at rådslagning ikke kan skje i fjernmøte.

8.1.2 Midlertidig forskrift om avstemning og rådslagning i fylkesnemnda

I forskriften § 4 gis det adgang til at rådslagning og avstemning i fylkesnemnda kan holdes som fjernmøte. Beslutning tas av nemndsleder og det stilles ikke krav om at partene har rett til å uttale seg.

8.2 Departementets vurdering og forslag

Covid-19-utbruddet medfører omfattende restriksjoner som vanskeliggjør og til tider umuliggjør fysiske møter som følge av reise- og møterestriksjoner, karantene og isolasjon. Fjernmøte gjør det mulig å kunne utføre mer arbeid fra hjemmekontor, redusere reisevirksomhet og oppmøte i nemndenes lokaler som bidrar til å begrense smitte i befolkningen i tråd med helsemyndighetenes anbefalinger. Fylkesnemndene har allerede innført adgang til elektronisk signatur på vedtakene som bidrar til å begrense smitte og at flere kan jobbe hjemmefra. I en situasjon med omfattende smitteverntiltak, er det behov for at fylkesnemndenes rådslagning og avstemning kan gjennomføres som fjernmøte.

En midlertidig løsning som gir mulighet til rådslagning og avstemning uten at det skjer ved fysisk oppmøte ble etter dette inntatt i midlertidig forskrift § 4 i medhold av koronaloven. Det er etter departementets syn et effektivt tiltak for at saker skal kunne behandles i fylkesnemndene samtidig som smitteverntiltak på grunn av covid-19 overholdes. At rådslagning og avstemning kan skje i fjernmøte har få rettssikkerhetsmessig betenkeligheter.

Smitteverntiltak vil fortsatt begrense eller umuliggjøre ordinær saksavvikling i en stund fremover. Departementet foreslår derfor at bestemmelse om at rådslagning og avstemning kan skje i fjernmøte, jf. forskriften § 4, videreføres i lovsform. Bestemmelsen vil være en særregulering av adgangen til fjernmøte som foreslått i punkt 6.

Nemndas leder avgjør om rådslagning og avstemning av vedtak skal skje som fjernmøte. Det stilles ikke krav om at partene har rett til å uttale seg om dette.

9 Behandling av saker i fylkesnemnda etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven

9.1 Gjeldende rett

9.1.1 Smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven

Fylkesnemndene behandler tvangssaker også etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven.

Fylkesnemnda i Oslo og Akershus er nasjonal smittevernnemnd og avgjør saker om tvungen legeundersøkelse, tvungen isolering og tvungen legemiddelbehandling i tilknytning til allmennfarlig smittsom sykdom etter smittevernloven §§ 5-2 og 5-3, jf. § 7-5. Ved alvorlig utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom, kan flere fylkesnemnder utpekes til smittevernnemnder.

Videre behandler fylkesnemndene klager på vedtak om bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemning etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-5 andre ledd bokstavene b og c, jf. § 9-11. Vedtakene gjelder planlagte skadeavvergende tiltak i gjentatte nødssituasjoner og tiltak for å dekke brukerens eller pasientens grunnleggende behov for mat og drikke, påkledning, hvile, søvn, hygiene og personlig trygghet, herunder opplærings- og treningstiltak.

Etter helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 og 10-3 fatter fylkesnemndene vedtak om tvungen innleggelse og tilbakeholdelse i rusinstitusjon, inkludert innleggelse og tilbakeholdelse av gravide rusavhengige.

Sakene etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven skal i hovedsak behandles etter saksbehandlingsreglene i barnevernloven kapittel 7.

Den som tvangsinngrepet er rettet mot vil ha mulighet for å få nemndas vedtak prøvd for domstolene etter reglene om overprøving av administrative tvangsvedtak i helse- og sosialsektoren i tvistemålsloven kapittel 36.

9.1.2 Midlertidig forskrift om fylkesnemndas behandling av saker etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven

Sakene etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven skal i hovedsak behandles etter saksbehandlingsreglene i barnevernloven kapittel 7. Behovene for midlertidige saksbehandlingsregler gjør seg tilsvarende gjeldende for fylkesnemndenes behandling av disse sakene. Det ble derfor inntatt i midlertidig forskrift om forenklinger og tiltak for barnevernet og fylkesnemnda at adgangen til fjernmøte og fjernavhør, til en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling og til rådslaging og avstemning ved fjernmøte også skal gjelde ved behandling av saker etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven.

9.2 Departementets vurdering og forslag

Sakene etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven skal i hovedsak behandles etter saksbehandlingsreglene i barnevernloven kapittel 7. Behovene for midlertidige endringer som er omtalt ovenfor i punkt 6, 7 og 8 gjør seg tilsvarende gjeldende for fylkesnemndenes behandling av disse sakene.

Departementet foreslår derfor at forlengelsen av den midlertidige adgangen til fjernmøte og fjernavhør, til en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling og til rådslaging og avstemning ved fjernmøte også skal gjelde ved behandling av saker etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Dette skal bidra til effektiv og forsvarlig saksavvikling i fylkesnemnda og ivaretagelse av partenes rettssikkerheten, også i saker etter disse lovene.

10 Unntak fra frister for å fremme begjæring for fylkesnemnda etter akuttvedtak

10.1 Gjeldende rett

10.1.1 Barnevernloven

Barnevernloven § 4-6 regulerer midlertidige vedtak i akuttsituasjoner. Grunnvilkåret for å kunne fatte vedtak om midlertidig akutt plasseringer jf. annet ledd, er at det er "fare for at et barn blir vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet".

Adgangen til å treffe akuttvedtak overfor barn med alvorlige atferdsvansker er regulert i barnevernloven § 4-25 annet ledd annet punktum. Grunnvilkåret for å treffe vedtak er at vilkårene etter § 4-24 er til stede. Videre følger det av henvisningen til § 4-6 annet ledd, at akuttvedtak bare kan fattes når det foreligger en situasjon som innebærer fare for at barnet vil bli vesentlig skadelidende. Når det gjelder fristen for å sende begjæring om videre tiltak, henviser § 4-25 annet ledd til § 4-6 fjerde ledd.

I henhold til § 4-6 fjerde ledd skal begjæring om tiltak etter at det er fattet midlertidig vedtak i en akuttsituasjon, sendes fylkesnemnda snarest, og senest innen seks uker, men innen to uker hvis det gjelder tiltak etter § 4-24. Dersom saken ikke er sendt til fylkesnemnda innen disse fristene, faller vedtaket bort, jf. femte ledd. Bestemmelsen innebærer at tvangsvedtaket oppheves dersom begjæring om tiltak ikke er fremmet innen fristen.

Fristreglene bygger på forutsetningen om at hovedregelen er at tvangsvedtak skal fattes av fylkesnemnda, og at akuttvedtak er ment å være midlertidig i påvente av fylkesnemndas avgjørelse. Tvangsvedtak må oppheves når den situasjonen som gjorde vedtaket nødvendig, ikke lenger er til stede. Det påhviler barnevernstjenesten et særlig ansvar å utrede saken så snart som mulig, for å få avklart om barnet har behov for langvarige tiltak.

Barnevernloven inneholder for øvrig regler om akuttvedtak om omsorgsovertakelse av nyfødt barn jf. § 4-9 første ledd jf. § 4-8 annet ledd annet punktum. Også her gjelder det frist på seks uker for å fremme sak for fylkesnemnda, se § 4-9 tredje ledd. Videre gir § 4-29 fjerde ledd hjemmel til å treffe midlertidig akuttvedtak i saker om menneskehandel. Fristen for å fremme sak for fylkesnemnda er her to uker.

10.1.2 Midlertidig forskrift om unntak fra frist til å sende begjæring til fylkesnemnda

Midlertidig forskrift § 5 gir utvidet frist til å sende begjæring til fylkesnemnda. Bestemmelsen gir en snever unntaksadgang for barnevernstjenesten til å sende begjæring til fylkesnemnda om tiltak senest innen åtte uker etter vedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-6 annet ledd, og senest innen fire uker etter vedtak med hjemmel i § 4-25 annet ledd jf. § 4-24. Adgangen til fristutsettelse skal benyttes hvis forsinkelse som følge av utbruddet av covid-19 gjør dette tvingende nødvendig for å ivareta hensynet til barnets behov.

Hjemmelen skal bare brukes dersom sykdom eller tiltak for smittebegrensninger som følge av utbruddet ikke gjør det mulig å forberede saken innenfor ordinære frister. Beslutning om å benytte fristutvidelsen skal være begrunnet og dokumentert og følge saken. Fylkesmannen skal underrettes når fristutvidelsen benyttes.

Formuleringene i forskriften som tydeliggjør at adgangen til fristutsettelse er en snever unntaksregel og at normal frist i utgangspunktet skal benyttes, ble tatt inn etter innspill fra høringsinstansene. Det samme gjelder kravet om at fylkesmannen skal underrettes når unntaksadgangen benyttes.

Unntakshjemmelen gjelder for akuttvedtak etter § 4-6 annet ledd og etter § 4-25 annet ledd jf. § 4-24.

10.2 Departementets vurdering og forslag

Midlertidige vedtak i akuttsituasjoner er svært dramatiske for alle involverte, og særlig for barnet det gjelder. Formålet med slike vedtak er å beskytte barnet i akutte faresituasjoner. Tvangssaker etter barnevernloven er svært inngripende for barn og foreldre og det stilles store krav til å ivareta deres rettssikkerhet. Dette omfatter både prosessuelle rettigheter og grunnleggende menneskerettigheter, herunder retten til familieliv. Samtidig skal barnets rett til omsorg og beskyttelse ivaretas. Disse rettighetene må ivaretas på en forsvarlig måte også under utbruddet av covid-19.

Fristene for barnevernstjenesten til å sende begjæring til fylkesnemnda, er uttrykk for en avveining mellom disse hensynene. Et akuttvedtak skal ikke opprettholdes lengre enn hva som er nødvendig for å ivareta barnets behov for omsorg og beskyttelse. Dette innebærer at vedtaket skal oppheves når den situasjonen som gjorde vedtaket nødvendig, ikke lenger er til stede. I noen tilfeller vil situasjonen endre seg raskt, slik at barnet kan flytte hjem etter kort tid. I andre tilfeller kan barnets hjemmesituasjon tilsi at det er behov for videre tiltak. Barnevernstjenesten skal utrede saken slik at det avklares så raskt som mulig om barnet kan tilbakeføres til hjemmet eller om det er behov for mer langvarige tiltak. Fristene for å fremme sak for fylkesnemnda setter en ytre ramme for barnevernstjenestens mulighet til å utrede saken.

Fristene for å sende begjæring til fylkesnemnda i dagens barnevernslov, er satt ut fra forholdene i en normalsituasjon. Dagens frister tar ikke høyde for den krisesituasjonen landet nå befinner seg i. Selv om det er usikkert hvor lenge smitterisikoen vil vedvare og hvilke tiltak og anbefalinger som vil gjelde fremover i tid, kan det være at det i mange måneder fremover er nødvendig med tilpasninger. Det er fortsatt risiko for at enkelte barneverntjenester vil kunne oppleve fravær av tilgjengelig arbeidskapasitet på grunn av karantene og eventuelt også sykdom. Tilsvarende kan gjelde for vitner og sakkyndige som er nødvendige for å kunne utrede barnets behov på en forsvarlig måte. Selv om barnevernstjenesten skulle være fullt bemannet, kan andre aktører ha redusert kapasitet. Smitteutbruddet skaper derfor fortsatt en stor sårbarhet med hensyn til den enkelte barnevernstjenestes forutsetninger for å holde fristene. Departementet understreker at det i en slik situasjon er sær-

lig viktig med god prioritering av tjenestens ressurser. Bufdir har i brev 18. mars til kommunene med retningslinjer for slik prioritering, gitt uttrykk for at det å fremme begjæring om langvarige tiltak for barn som er akutt plassert er ansett som en høyt prioritert oppgave. De fleste barnevernstjenester vil kunne løse kapasitetsutfordringene gjennom gode beredskapsplaner. Departementet legger imidlertid til grunn at det fortsatt er risiko for at enkelte barnevernstjenester kan bli så hardt rammet av utbruddet av covid-19 at det ikke er mulig å forberede saken innenfor ordinære frister.

Konsekvensen av fristbrudd i slike saker er svært alvorlig. Å oversitte fristen for å fremme sak for fylkesnemnda går direkte ut over det enkelte barnet fordi barnet i så fall må flytte hjem uten at barnevernstjenesten har vurdert om barnet har behov for mer langvarige tiltak. Et fristbrudd kan derfor utsette barn for stor risiko. Barnet kan bli flyttet hjem til en situasjon hvor det blir utsatt for overgrep og omsorgssvikt og ikke blir tilbudt nødvendig hjelp. Barnas rett til omsorg og beskyttelse etter barnevernloven blir dermed ikke ivarett godt nok. Etter departementets oppfatning er det nødvendig å sørge for at utbruddet av covid-19 ikke er til hinder for at barnet får det tiltaket det har rett på, men i stedet blir satt i en svært utsatt situasjon. Selv om risikoen for koronarelaterte fristbrudd er usikker, er konsekvensene svært dramatiske for de barna som rammes. Etter departementets oppfatning er det derfor fortsatt nødvendig med tiltak for å avhjelpe denne risikoen. Etter departementets oppfatning er muligheten for en viss fristutsettelse det mest egnede tiltak for å oppnå dette formålet. En utvidet frist vil samtidig være et inngrep i barnets og foreldrenes rett til familieliv. Spørsmålet om en fristutsettelse kan anses å være et forholdsmessig tiltak vil både ha sammenheng med fristutsettelsens varighet og hvor strenge vilkår som skal til for å benytte utsatt frist.

Tvangsvedtak er svært inngripende og en forlenget frist innebærer at varigheten av tiltaket vil kunne forlenges tilsvarende, dvs. at barnet kan holdes borte fra foreldrene for en lengre periode enn det som er lovlig etter barnevernloven. Fristutsettelsen kan derfor ikke være lang. Samtidig er risikoen barnet løper ved at barneverntjenesten ikke har mulighet til å overholde fristen, stor. Skal fristutsettelsen fylle sitt formål, må den være lang nok til at det vil være mulig for barneverntjenesten å utrede saken og vurdere behovet for å fremme sak om mer langvarige tiltak og samtidig beskytte barnet i denne perioden.

Departementet foreslår etter en helhetsvurdering at fristen, på samme måte som etter midlertidig forskrift § 5, kan utvides med to uker. To uker forlenget tid vil gi bedret mulighet for å avhjelpe bemanningssvikt og forsinkelser som følge av utbruddet av covid-19. Etter departementets vurdering fremstår en utvidelse på to uker som forholdsmessig i vedtakene etter § 4-6 annet ledd hvor den ordinære fristen er seks uker. Departementet foreslår derfor fristen kan utvides med to uker etter slike vedtak. Departementet har vurdert om to uker er en for omfattende utvidelse i saker etter § 4-25 annet ledd jf. § 4-24, hvor fristen i dag er to uker. To uker er lang tid i et barns liv, og det kan hevdes at utsettelsen relativt sett blir for lang i slike tilfeller. Etter departementets vurdering er det samtidig i disse sakene et tungtveiende behov for å vurdere om barnets beste tilsier videre tiltak. Etter departementets vurdering vil en utvidelse på for eksempel en uke ha for liten effekt, og dermed

være lite egnet. Departementet foreslår derfor at fristen for å fremme sak for fylkesnemnda etter akuttvedtak kan utvides med to uker, også for saker etter § 4-25 annet ledd jf. § 4-24.

Departementet foreslår videre at fristutvidelsen gis som en snever unntaksadgang som bare skal benyttes dersom utbruddet av covid-19 ikke gjør det mulig å forberede saken innenfor ordinære frister. Hovedregelen skal fortsatt være at de ordinære fristene skal følges. Fristutvidelsen skal bare anvendes dersom det er tvingende nødvendig. Unntaksregelen skal bare anvendes av barnevernstjenester som er rammet av pandemien i en slik grad at det ikke er mulig å bøte på kapasitetssvikt eller lignende gjennom interne prioriteringer. Dersom behandlingen av saken ikke er vesentlig påvirket av smitteutbruddet, skal vanlige frister benyttes. For svært mange kommuner vil det ikke være aktuelt å benytte unntaksadgangen. Etter departementets oppfatning er en slik snever unntaksadgang forsvarlig og forholdsmessig, når unntaket kun kan anvendes når det er tvingende nødvendig på grunn av utbruddet av covid-19.

Det er barnevernstjenesten selv som vil måtte vurdere om unntaksbestemmelsen skal påberopes. Departementet forutsetter at kommunene lager en plan for forsvarlig fremdrift i saken slik at vurderingene ikke trekker unødig ut. Departementet foreslår å videreføre forskriftens krav om at barnevernstjenesten begrunner i den enkelte sak hvorfor utvidet frist er tvingende nødvendig, samt at begrunnelsen dokumenteres i saken. Departementet legger til grunn at fylkesnemnda ved behandlingen av saken må ta stilling til om sak er fremmet innenfor gjeldende frister. Fylkesnemnda skal i utgangspunktet legge til grunn barnevernstjenestens begrunnelse for at covid-19-utbruddet gjør utsatt frist tvingende nødvendig. Dersom barnevernstjenesten ikke kan begrunne dette og sak fremmes etter at ordinære frister er utløpt, må fristen for å fremme sak anses som oversittet.

Departementet understreker at forslaget ikke gjelder prøvingen av selve akuttvedtaket. Forslaget endrer ikke kravene til lovlighetskontroll av akuttvedtaket eller fristene for å klage på dette. Departementet understreker videre at det er viktig at kommunen alltid foretar en løpende vurdering av om vilkårene for akuttvedtaket er til stede. I tilfeller der det er avklart at situasjonen som gjorde akuttvedtaket nødvendig, ikke lenger er til stede, skal barnet tilbakeføres til hjemmet. Det er viktig å unngå at slike vurderinger trekker ut, slik at akuttvedtak som ikke lenger er nødvendig, faktisk blir opphevet selv om fristen for å fremme sak for fylkesnemnda ikke er utløpt.

Barnevernstjenestens oppfølging av akuttvedtak omfattes for øvrig av fylkesmannens lovlighetstilsyn. Fylkesmannen har dermed full anledning til å føre tilsyn med hvordan kommunene praktiserer en bestemmelse om fristutsettelse. Departementet foreslår å videreføre den midlertidige forskriftens krav om at kommunen skal orientere fylkesmannen når fristutsettelsen benyttes. Departementet vil følge opp fylkesmennene når det gjelder dette spørsmålet.

Departementet har vurdert om unntaksadgangen også bør gjelde akuttvedtak etter andre tvangshjemler som for eksempel akuttvedtak om omsorgsovertakelse av et nyfødt barn jf. barnevernloven § 4-9 første ledd. Dette er akuttvedtak som er svært inngripende, og hvor en fristutsettelse vil ha særlig store konsekvenser for familien. Departementet ønsker ikke

å utvide rekkevidden av unntaksbestemmelsen sammenlignet med gjeldende midlertidige forskrift.

Departementet foreslår etter dette å gi fortsatt adgang til å utvide fristene for å sende begjæring om tiltak når dette er tvingende nødvendig på grunn av utbruddet av covid-19. Etter departementets oppfatning er det nødvendig med en slik snever unntaksregel at koronaloven med forskrifter oppheves. Smitteverntiltak og sykdom vil fortsatt kunne gjøre det utfordrende eller umulig for enkelte kommuner å holde ordinære frister i en periode fremover. Unntaket innebærer at fristen for å sende begjæring om tiltak etter at det er fattet vedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-6 annet ledd, kan utvides fra seks til åtte uker. Når det gjelder vedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-25 annet ledd jf. § 4-24, foreslås at fristen kan utvides til fire uker. Det vises til lovforslaget § 5.

11 Midlertidig flytting av barn mellom institusjoner

11.1 Gjeldende rett

11.1.1 Barnevernloven

Ved atferdsplasseringer er det fylkesnemnda som bestemmer plasseringssted. I henhold til § 4-24 siste ledd skal fylkesnemnda bare fatte vedtak om plassering dersom institusjonen faglig og materielt er i stand til å tilby barnet tilfredsstillende hjelp ut fra formålet med plasseringen. Vedtaket er dermed knyttet til et bestemt plasseringssted. Det følger av denne bestemmelsen at det ikke er adgang til å flytte barnet fra en institusjon til en annen uten at dette er uttrykkelig hjemlet i vedtaket. Dersom det vurderes som nødvendig å flytte barnet til en annen institusjon, må barnevernstjenesten fremme ny sak for fylkesnemnda. En slik sak kan ikke utelukkende omfatte flyttespørsmålet, men vil måtte omfatte en samlet vurdering av barnets totale situasjon og behov for videre tiltak.

Etter barnevernloven § 4-17 kan barnevernstjenesten flytte barnet bare dersom endrede forhold gjør det nødvendig, eller dersom det må anses til det beste for barnet. Målet er at flytting i størst mulig grad skal unngås. Bestemmelsen gjelder etter omsorgsovertakelse og har sammenheng med lovens § 4-14 og § 4-15 som gir nærmere bestemmelser om valg av plasseringssted til det enkelte barnet. Det er fylkesnemnda som fastsetter om barnet skal plasseres i fosterhjem eller institusjon jf. § 4-14. Fylkesnemnda kan også stille vilkår for plasseringen. I praksis er det barnevernstjenesten som velger fosterhjem til barnet. Bufetat har det avgjørende ordet når det gjelder hvilken institusjonsplass som tilbys. Flytting etter § 4-17 skal bare finne sted dersom det etter en samlet vurdering anses å være til barnets beste. Barnevernstjenestens vedtak i en sak om flytting kan påklages til fylkesnemnda.

Det følger av forarbeidene at en vesentlig del av tilfellene der barn må flytte fra ett plasseringssted til et annet, faller utenfor anvendelsesområdet til § 4-17. Dette gjelder blant annet tilfeller der institusjonen legges ned eller fosterforeldrene sier opp avtalen. Dette er flyttinger som ikke er initiert av hensynet til barnets behov, men som er nødvendig fordi

tiltaket av andre årsaker ikke lenger kan oppfylle sitt ansvar. Barnevernloven gir ikke nærmere regler for hvordan nytt tiltak fastsettes i slike tilfeller. Den alminnelige ansvarsdelingen mellom statlig og kommunalt barnevern bygger imidlertid på at det er Bufetat som har best kjennskap til eget tiltaksapparat og dermed har det avgjørende ordet med hensyn til hvilken institusjonsplass barnet skal tilbys. Denne beslutningen må bygge på en helhetlig vurdering av barnets behov og forutsetter derfor dialog med barnevernstjenesten. Barnevernstjenesten har ansvaret for øvrige beslutninger knyttet til tiltaksvalg.

11.1.2 Midlertidig forskrift om hjemmel til å midlertidig flytte et barn fra en barnevernsinstitusjon til en annen

I midlertidig forskrift § 6 gis Bufetat regionalt hjemmel til å midlertidig flytte et barn fra en barnevernsinstitusjon til en annen dersom utbruddet av covid-19 gjør dette tvingende nødvendig for å ivareta barnets behov for omsorg og beskyttelse. Barnet kan bare flyttes til en institusjon som er egnet til å ivareta barnets behov. Flyttingen skal forberedes i den enkelte institusjon og skje i samarbeid med kommunen. Begrunnelsen for beslutningen skal dokumenteres skriftlig. Det skal dokumenteres at barnets rett til medvirkning er ivaretatt og hva som er barnets syn, samt vurderingen av hensynet til barnets beste. Fylkesmannen skal orienteres om beslutningen. Flyttingen skal være midlertidig. Dette innebærer at barnet skal tilbake til institusjonen når årsaken til flyttingen ikke lenger gjør flyttingen nødvendig. Hvis barnet likevel ikke skal tilbake, må kommunen fremme ny sak etter § 4-24 eller fatte vedtak om flytting jf. § 4-17.

Kravet om at det skal være "tvingende" nødvendig for å ivareta barnets behov for omsorg og beskyttelse kom inn etter høringen av forskriften. Det ble også tydeliggjort at flyttingen skal være midlertidig samt at flyttingen skal forberedes i den enkelte institusjon og skje i samarbeid med kommunen. Også kravet om at det skal dokumenteres at barnets rett til medvirkning er ivaretatt og hva som er barnets syn samt vurderingen av hensynet til barnets beste, ble tatt inn etter innspill fra høringsinstansene. I tillegg ble det presisert at hjemmelen også gjelder for Oslo kommune.

11.2 Departementets vurdering og forslag

Barn som bor på institusjon er ofte sårbare og har sammensatte behov. Institusjonen skal ivareta barnets behov for trygghet og stabilitet, og institusjonen er barnets hjem under oppholdet. Utbruddet av covid-19 gir særlige utfordringer med hensyn til ivaretagelsen av barnets behov på institusjon.

Dagens regler tar ikke høyde for særlige situasjoner som kan oppstå på grunn av utbruddet av covid-19. Både ansatte og beboere kan bli syke eller måtte settes i karantene. Dette kan i ytterste konsekvens innebære at institusjonen ikke vil kunne gi barna et trygt og forsvarlig tilbud. Departementet legger til grunn at god planlegging innebærer at institusjonene et stykke på vei bør kunne ivareta barna på tross av sykdom og karantene. Det er imidlertid risiko for at dette ikke alltid vil være tilstrekkelig. Bufdir understreker i brev 20. april 2020 at det ved smitte på institusjonen i enkelte tilfeller vil kunne være nødvendig å flytte

ungdom for å overholde anbefalinger om isolasjon. Det vil også kunne være nødvendig å stenge institusjoner ved smitte. I en situasjon hvor mange ansatte blir smittet eller satt i karantene, kan det også være nødvendig av kapasitetsgrunner å flytte ungdommer for å opprettholde et forsvarlig tilbud til barn som har behov for dette.

En beslutning om flytting er samtidig et vesentlig inngrep i barnets rett til privatliv. Dagens krav om at fylkesnemnda må behandle saken på nytt hvis et barn skal flytte fra et atferdstiltak, ivaretar viktige rettssikkerhetsgarantier. Departementet understreker samtidig at det kan være nødvendig å agere raskt av hensyn til barnets beste hvis det oppstår behov for nødvendige tilpasninger i en institusjon som følge av smitterisiko eller bemanningssvikt. Hensynet til å beskytte barnet selv eller andre barn på institusjonen, vil i enkelte tilfeller kreve at en flytting iverksettes på et langt tidligere tidspunkt enn hva som er mulig å få til ved behandling i fylkesnemnda. Den midlertidige forskriften § 6 gir en snever adgang til midlertidig flytting uten behandling i fylkesnemnda. Etter departementets vurdering er det behov for å videreføre en slik unntaksadgang som følge av utbruddet av covid-19. Selv om det er usikkert hvor lenge smitterisikoen vil vedvare og hvilke tiltak og anbefalinger som vil gjelde fremover i tid, kan det være at det i mange måneder fremover er nødvendig med tilpasninger. Bufdir opplyser i brev 20. april at etter det de er kjent med har det foreløpig ikke vært krisesituasjoner som har medført behov for slik flytting. Hjemmelen er likevel et nødvendig verktøy i Bufetats beredskapsplan for stort personellfravær, og Bufdir henviser til at barnevernlovens krav om nytt nemndsvedtak kan gjøre det umulig med så raske flyttinger som kan vise seg nødvendig. En slik hjemmel innebærer samtidig at flytting kan skje uten den rettssikkerhetsgarantien som ligger i et vedtak hos fylkesnemnda. Departementet understreker derfor at det må stilles strenge vilkår for unntaksadgangen for å unngå at dette kan anses som et uforholdsmessig inngrep i barnets privatliv.

Departementet foreslår for det første å stille krav om at en slik flytting må være tvingende nødvendig for å ivareta barnets behov for omsorg og beskyttelse under covid-19-utbruddet. En flytting er svært inngripende overfor barnet, og flytting skal bare skje dersom det ikke foreligger andre muligheter. Det er særlig viktig at Bufetat og institusjonene vurderer alternativer og planlegger god beredskap for å ivareta barna på tross av sykdom eller karantene. Det er bare dersom det ikke er mulig for institusjonen å ivareta barnet på annen måte, at barnet skal måtte flytte. Departementet foreslår videre at hjemmelen skal gjelde midlertidig flytting, noe som innebærer at barnet skal tilbake til den opprinnelige institusjonen når årsaken til flyttingen ikke lenger gjør flyttingen nødvendig. Dette gjør flyttingen mindre inngripende.

Departementet foreslår videre å stille krav om at barnet bare kan midlertidig flyttes til en institusjon som er egnet til å ivareta barnets behov. Barn på institusjon har ofte store og sammensatte behov, og barnet skal uansett bo i et tiltak som kan ivareta barnets behov på en tilfredsstillende måte. Videre er det helt sentralt at barnets rett til medvirkning ivaretas. Det er grunnleggende for en mest mulig skånsom prosess at barnet involveres på en god måte. For å kunne foreta en forsvarlig vurdering av barnets behov, er det videre viktig at

den midlertidige flyttingen så langt som mulig skjer i samarbeid med kommunen. Departementet legger uansett til grunn at barnet bare kan flyttes til en institusjon som er godkjent for å ivareta målgruppen og som er egnet til å ivareta barnets behov.

Departementet foreslår videre at det er regionalt nivå i Bufetat som gis hjemmel til å beslutte slik midlertidig flytting, men at det er institusjonen selv om må forberede beslutningen. Det er institusjonen selv som vil avdekke nødvendig flyttebehov som følge av utbruddet av covid-19, og som dermed vil kunne foreta nødvendig rask vurdering. Det er også institusjonen som best kan sørge for at barnet blir hørt og drøfte med kommunen hvilke alternativer som vil være til beste for barnet. Samtidig bør ikke institusjonen selv fatte selve beslutningen. Det er Bufetat som har ansvaret for institusjonstilbudet og som med sin oversikt over tiltaksapparatet har best forutsetninger for å finne fram til det beste midlertidige alternativet i den situasjonen som har oppstått. Departementet foreslår å ta inn i loven at beslutningen forberedes i den enkelte institusjonen, men at selve beslutningen om flyttingen tas på regionalt nivå i Bufetat.

Departementet foreslår videre å stille krav om at Bufetats vurderinger dokumenteres. Dette gjelder både begrunnelsen for hvorfor koronasituasjonen gjør midlertidig flytting tvingende nødvendig, og vurderingene av hvilken institusjon barnet flytter til. Departementet foreslår at det stilles krav om at barnets medvirkning og vurderingen av barnets beste fremgår av begrunnelsen. Dokumentasjonen må inkludere institusjonens vurderinger, som vil være premisser for Bufetats beslutning.

Departementet legger til grunn at det ikke er adgang til å klage over en beslutning om midlertidig flytting som er tvingende nødvendig som følge av utbruddet av covid-19. Barnet skal tilbake til den opprinnelige institusjonen så snart årsaken til flyttingen ikke lenger er til hinder for at barnet kan bo på institusjonen. I motsatt fall må kommunen fremme ny sak for nemnda etter § 4-24.

Bufetats anvendelse av hjemmelen vil omfattes av fylkesmannens lovlighetstilsyn. Departementet foreslår at Bufetat skal orientere fylkesmannen når det besluttes å flytte barn etter denne bestemmelsen. Departementet vil følge opp fylkesmennene når det gjelder dette spørsmålet.

Departementet foreslår videre at den foreslåtte snevre unntakshjemmelen ikke begrenses til å gjelde flyttinger som etter dagens regler må besluttes i fylkesnemnda; dvs. flytting av barn som er plassert etter atferdsbestemmelsene. Det er barnevernstjenesten som har hjemmel til å avgjøre flytting etter vedtak om omsorgsovertakelse jf. § 4-17. Denne hjemmelen regulerer imidlertid ikke flytting som er uunngåelig på grunn av utbruddet av covid-19. Dette innebærer at dagens regler ikke direkte regulerer prosessen for å finne frem til nytt tiltak i slike tilfeller. Etter departementets oppfatning er det viktig med klare regler i slike krisesituasjoner for å muliggjøre så raske beslutninger som kan være nødvendig. Departementet foreslår derfor at tilsvarende unntaksregel også skal gjelde for andre nødvendige midlertidige flyttinger fra institusjon. På denne måten oppnås klare regler og tydeligere formkrav også ved tvingende nødvendige midlertidige flyttinger på grunn av covid-19-utbruddet ved omsorgsovertakelser.

Departementet foreslår etter dette å videreføre hjemmelen for at Bufetat kan beslutte å midlertidig flytte et barn til en annen institusjon dersom det er tvingende nødvendig på grunn av utbruddet av covid-19. Forslaget er en videreføring av innholdet i midlertidig forskrift § 6.

Hjemmelen gjelder midlertidig flytting. Barnet skal flytte tilbake til institusjonen når årsaken til flyttingen ikke lenger gjør flyttingen nødvendig. Dersom barnet likevel ikke skal tilbake til den opprinnelige institusjonen, må kommunen fremme sak for fylkesnemnda jf. barnevernloven § 4-24 eller fatte vedtak om flytting jf. § 4-17.

Departementet presiserer at forslagene også omfatter Oslo kommune.

Det vises til lovforslaget § 6.

12 Krav til tilsynsbesøk og oppfølgingsbesøk

12.1 Gjeldende rett

12.1.1 Barnevernloven

Barnevernstjenesten har ansvar for oppfølging av barn i tiltak. Fosterhjemsforskriften stiller konkrete krav til oppfølgingsbesøk i fosterhjemmet. I henhold til fosterhjemsforskriften § 7 skal barnevernstjenesten besøke fosterhjemmet så ofte som nødvendig for å føre kontroll med barnets situasjon og gi fosterforeldrene nødvendig råd og veiledning. Forskriften stiller krav om minst 4 besøk i året. Barnevernstjenesten kan etter nærmere vilkår vedta at antall besøk skal reduseres til minimum 2 ganger i året.

Kommunen har ansvaret for å føre tilsyn med barn i fosterhjem jf. barnevernloven § 4-22. Nærmere bestemmelser om tilsynet følger av fosterhjemsforskriften. I forskriften § 9 fremgår at kommunen skal føre tilsyn med barnet så ofte som nødvendig for å oppfylle formålet etter § 8 annet ledd, men minimum 4 ganger i året. Kommunen kan etter nærmere regler vedta at tilsynsbesøkene reduseres til minimum 2 ganger i året.

I henhold til barnevernloven § 2-3 b jf. § 5-7 skal fylkesmannen føre tilsyn med barneverninstitusjonene. Nærmere regler om tilsyn med barn i barnevernsinstitusjon følger av tilsynsforskriften. I forskriften § 8 skal tilsynsmyndighetene føre tilsyn ved besøk i institusjonen så ofte som forholdene ved institusjonen tilsier det. Tilsynsmyndigheten skal i alle tilfeller føre tilsyn ved besøk i institusjonen minst to ganger hvert år og minst ett besøk skal skje uanmeldt. Institusjoner som tar imot barn plassert etter barnevernloven § 4-24 og § 4-26 skal besøkes minst fire ganger hvert år. Minst to besøk skal skje uanmeldt.

12.1.2 Midlertidig forskrift § 7

Midlertidig forskrift § 7 gir hjemmel til å erstatte tilsyns- og oppfølgingsbesøk med andre kommunikasjonsformer som telefonsamtale, videooverføring el. Forutsetningen er at dette er tvingende nødvendig for å få gjennomført tilsyns- eller oppfølgingsbesøkene. Vanskelighetene med å gjennomføre besøkene må være forårsaket at utbruddet av covid-19. Presiseringen av at unntaksadgangen bare skal benyttes når dette er tvingende nødvendig for å få gjennomført tilsynet, kom inn etter innspill fra høringen.

12.2 Departementets vurdering og forslag

Tilsyn er en viktig rettssikkerhetsgaranti for barn i fosterhjem og institusjon. Tilsyn er særlig viktig i situasjonen hvor barna skal ivaretas under utbruddet av covid-19. Det samme gjelder oppfølging av barn i fosterhjem.

Samtidig kan utbruddet av covid-19 svekke bemanningen både i tilsynsmyndighetene og barnevernstjenesten. Barn i fosterhjem og institusjoner kan være syke eller i karantene. Dette kan gi utfordringer knyttet til gjennomføringen av oppfølgings- og tilsynsbesøkene. Selv om det er usikkert hvor lenge smitterisikoen vil vedvare og hvilke tiltak og anbefalinger som vil gjelde fremover i tid, kan det være at det i mange måneder fremover er nødvendig med tilpasninger.

Etter departementets oppfatning er det derfor fortsatt nødvendig med enkelte tilpasninger i lovens krav til besøk i institusjoner og fosterhjem, der det tas hensyn til myndighetenes karantene- og isolasjonsplikt, tilrådinger om å unngå personlig kontakt, begrense reisevirksomhet, og om å ta hensyn til særlig risikoutsatte grupper. For å legge til rette for å få gjennomført tilsynsbesøkene, er det etter departementets oppfatning nødvendig å åpne for at et besøk i hjemmet eller institusjonen kan erstattes med kontakt på annen måte, som telefonsamtale, videochat eller lignende. På denne måten vil det være mulig for tilsynsmyndighetene å ivareta tilsynsoppgaven uten fysisk oppmøte. Departementet foreslår derfor en slik endring hva gjelder kravene til tilsynsbesøk i institusjon og fosterhjem.

Departementet foreslår at tilsvarende skal gjelde barnevernstjenestens oppfølging av fosterhjem. Også her kan bemanningssvikt og smitterisiko være til hinder for at barnevernstjenesten kan oppfylle kravene om besøk i fosterhjemmet. Også når det gjelder denne oppgaven, foreslår departementet at besøk kan erstattes med kontakt per telefon, videochat el. når dette er nødvendig som følge av utbruddet av covid-19. Dette gjelder både kontakten med barnet og fosterforeldrene.

Adgangen til å erstatte besøk med andre kommunikasjonsformer, innebærer ingen endringer i andre krav til tilsyns- eller oppfølgingsamtaler. Blant annet skal fylkesmannen ved tilsyn fortsatt tilby samtaler med barnet alene uten at personalet er til stede.

Departementet har vurdert om det er nødvendig å lempe på kravene til antall besøk, men mener det foreløpig er tilstrekkelig å åpne for alternative kommunikasjonsformer.

Departementet foreslår etter dette at tilsynsbesøk i institusjon etter tilsynsforskriften § 8 annet ledd og fosterhjem etter fosterhjemsforskriften § 9 første ledd kan erstattes med

andre kontaktmetoder dersom det er nødvendig som følge av utbruddet av covid- 19. Tilsvarende gjelder oppfølgingsbesøk i fosterhjem etter fosterhjemsforskriften § 7 tredje ledd. Det vises til lovforslaget § 7.

13 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene er administrative tilpasninger for å kunne opprettholde viktige funksjoner i barnevernet.

Forslagene som gjelder saksbehandlingsreglene i fylkesnemnda er administrative tilpasninger for å kunne opprettholde fylkesnemndas saksavvikling samtidig som smittespredning i forbindelse med covid-19 begrenses. En utvidet adgang til å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør, utvidelse av adgangen til at saker kan avgjøres etter skriftlig og muntlig behandling samt adgang til at rådslagning og avstemning kan skje i fjernmøte, setter fylkesnemndene i stand til å behandle saker som ikke kan behandles ved fysisk oppmøte i nemndenes lokaler. Økt fleksibilitet i saksavviklingen reduserer behovet for å utsette saker og demper derfor konsekvensene av smittevernstiltakene. Forslaget vil kunne bidra til å redusere restanseoppbygningen i fylkesnemndene. Samtidig krever det tilpassning i arbeidsform for fylkesnemndene, barneverntjenestene, advokater, tolker og andre brukere.

Forslaget om å gi utvidet frist for barnevernstjenesten til å fremme begjæring om tiltak til fylkesnemnda etter akuttvedtak kan innebære at barn bor lengre i akutttiltak sammenlignet med en normalsituasjon. Departementet vurderer at de foreslåtte endringene isolert sett ikke vil føre til vesentlige økonomiske konsekvenser for Bufetat.

Departementet vurderer at det ikke er vesentlige administrative eller økonomiske konsekvenser av å gi Bufetat myndighet til å flytte barn mellom institusjoner.

Forslaget om å innføre forenklede regler for oppfølgings- og tilsynsbesøk i fosterhjem og institusjon kan føre til en besparelse for barnevernstjenesten blant annet på grunn av reduserte reisekostnader.

Departementet vurderer samlet sett at forslagene ikke medfører konsekvenser som forutsetter bevilgningsendringer for berørte aktører.

14 Merknader til bestemmelsene

Til § 1 Formål og virkeområde

Bestemmelsene i denne loven gjelder tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda. Bestemmelsene kan kun tas i bruk når det er nødvendige på grunn av utbruddet av covid-19.

Det følger av første ledd første punktum at lovens formål er å tilrettelegge for ivaretagelse av barns rett til omsorg og beskyttelse etter barnevernloven og for en forsvarlig og rettsikker virksomhet i fylkesnemndene ved å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19.

Den midlertidige loven inneholder enkelte bestemmelser om når barnevernloven med forskrifter kan fravikes. Det stilles strenge krav til nødvendigheten av å anvende unntaksbestemmelsene. Videre er unntaksbestemmelsene innrettet slik at rettssikkerheten til barn og foreldre ivaretas på en betryggende måte. Myndighetene skal følge lovens ordinære regler og innrette smitteverntiltak, så langt det lar seg gjøre, på en slik måte at normal drift kan opprettholdes. Myndighetene må samtidig overholde de regler og anbefalinger om smittevern som til enhver tid gis av helsemyndighetene.

Bestemmelsene i den midlertidige loven kommer kun til anvendelse når det er nødvendig på grunn av konsekvensene av utbrudd av covid-19 og når de øvrige vilkårene som fremgår av de enkelte bestemmelsene i den midlertidige loven er oppfylt.

Det presiseres i første ledd annet punktum at barnevernloven med forskrifter gjelder med mindre noe annet fremgår av denne midlertidige loven. Dette innebærer blant annet at lovens viktige prinsipper som barnets beste, barns medvirkning og krav til forsvarlige tiltak og tjenester gjelder også ved anvendelse av den midlertidige loven.

Det følger av andre ledd at loven også skal legge til rette for en forsvarlig og rettsikker virksomhet i fylkesnemndene ved behandling av saker etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Også disse lovene gjelder med mindre noe annet fremgår av denne midlertidige loven.

Det følger av tredje ledd at den midlertidige loven får anvendelse for Svalbard. Det er egne forskrifter om lov om barneverntjenesters anvendelse på Svalbard og om anvendelse av helselover og -forskrifter for Svalbard og Jan Mayen.

Til § 2 Fjernmøte og fjernavhør

Bestemmelsen gir en tydelig hjemmel til å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør i fylkesnemndene. Et fjernmøte er et møte hvor ikke alle deltakerne er til stede samme sted, men deltar ved bruk av fjernmøteutstyr, for eksempel som telefon- eller videokonferanse. Ved fjernavhør er den som avhøres ikke til stede, men deltar ved fjernmøteutstyr.

Nemndsleder kan etter første ledd beslutte at forhandlingsmøter og møter i klagesaker helt eller delvis skal holdes som fjernmøter og avhør gjennomføres som fjernavhør når det er nødvendig og ubetenkelig. Bestemmelsen gir generelle føringer for bruk av fjernmøteløsninger som må vurderes konkret i den enkelte sak. Saksbehandlingen må være rettferdig, forsvarlig og ivareta partenes rettssikkerhet.

Om det er nødvendig i den enkelte sak med fjernmøte eller fjernavhør må vurderes i lys av hvorvidt det på grunn av sykdom eller tiltak for smittebegrensninger som følge av utbruddet av covid-19 er mulig å behandle saken med fysisk møte og hva som er de reelle alternativene. Dersom nemndene har tilstrekkelig personell og smittetiltak ikke er til hinder for det, skal saker behandles etter de ordinære reglene.

Ubetenkelighetsvilkåret gir anvisning om at det skal foretas en konkret vurdering av forsvarligheten av å benytte fjermøte og fjernavhør. Relevante momenter i vurderingen er: sakens karakter, private parters rettigheter, ulempene ved oppmøte, formålet med møtet, fjermøteutstyret, herunder om møtet holdes som telefon- eller videokonferanse, om møtet holdes helt eller delvis som fjermøte, hvor deltakerne kan befinne seg, herunder i hvilken grad det kan sikres betryggende rammer for møtet og partenes syn.

Det er presisert i første ledd annet punktum at i vurderingen av om det er ubetenkelig, skal det særlig legges vekt på sakens karakter og private parters rettigheter. Sakens karakter omfatter sakens tema, omfang, kompleksitet og alvorlighetsgrad. Private parters rettigheter må ivaretas på en tilfredsstillende måte, herunder retten til å bli hørt, føre bevis, kontradiksjon og kontakt med advokat. Grunnprinsippene for fylkesnemndas saksbehandling i § 7-3 gjelder, herunder at behandlingsformen samlet sett må gi et forsvarlig og tilstrekkelig avgjørelsesgrunnlag.

Det er ikke et krav om samtykke fra partene. Partene skal imidlertid gis anledning til å uttale seg før det tas en beslutning om fjermøte og fjernavhør. Partenes syn bør tillegges betydelig vekt. Dette følger av andre ledd første og andre punktum. Det skal alltid tilstrebnes en behandlingsform som partene aksepterer.

Det er viktig at barns rettigheter blir ivaretatt i prosessen på en betryggende måte. At partene skal høres og deres mening tillegges betydelig vekt, gjelder også for barn som er part i saken. Fjermøte og fjernavhør kan for noen barn oppleves som en tilleggsbelastning. I tillegg til at barn med partsrettigheter skal få uttale seg før beslutning tas, må de få velge om de ønsker å delta i fjermøte eller å uttale seg på annen måte. Dette er inntatt i andre ledd tredje punktum.

Også barn som ikke har partsrettigheter skal i utgangspunktet få medvirke. Det er imidlertid ikke alle barn som har forutsetninger til å kunne uttale seg om prosessuelle spørsmål, bl.a. på grunn av lav alder. Barn uten partsrettigheter, som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal gis anledning til å uttale seg før beslutning tas, jf. andre ledd fjerde punktum. Føringsene i bvl. § 6-3 gjelder. Det er i første rekke eldre barn som vil kunne ha forutsetninger for å ha en oppfatning om denne typen spørsmål.

Det fremgår videre av andre ledd femte punktum at beslutning om fjermøte og fjernavhør skal begrunnes. Dette omfatter dokumentasjon av vektleggingen av barnets og partenes syn.

Det fremgår ikke av bestemmelsen om noen sakstyper anses bedre egner for fjermøter og fjernavhør. Dette må vurderes konkret i den enkelte sak. Fjermøter kan være aktuelt særlig når tidsmomentet er av avgjørende betydning, slik som i klager over akuttvedtak. Det åpnes ikke for at saker om tvangsadopsjon kan behandles som fjermøte uten at partene samtykker og nemnda anser det ubetenkelig. Departementet mener fjermøter fortrinnsvis bør gjennomføres med bruk av video og det forutsettes at nemndene benytter trygge digitale løsninger som ivaretar partenes personvern.

Fjermøter og fjernavhør kan benyttes for hele eller deler av møtet og kan også brukes i kombinasjon med skriftlig behandling når dette er tillatt etter barnevernloven eller denne

loven § 3. Det er ikke krav om at noen av deltakerne må være til stede på samme sted, og nemnda kan beslutte hvilke deltakere som skal delta ved fjernmøteutstyr.

Nemndsleder kan bestemme at tolking skal skje som fjerntolking når det er forsvarlig, jf. tredje ledd.

Beslutning om fjernmøte og fjernavhør kan ikke kreves rettslig overprøvd, jf. fjerde ledd. Ved rettslig overprøving av vedtaket i saken, vil beslutninger om behandlingsformen inngå i den helhetsvurderingen retten skal foreta av om saksbehandlingen er forsvarlig.

Adgangen til fjernmøte og fjernavhør etter denne bestemmelsen gjelder for fylkesnemndas behandling av saker etter barnevernloven. Bestemmelsen gjelder også for fylkesnemndenes behandling av saker etter helse- og omsorgstjenesteloven og smittevernloven. Det omfatter saker om innleggelse og tilbakeholdelse i rusinstitusjon uten samtykke etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-2 og innleggelse og tilbakeholdelse i institusjon av gravide rusavhengige etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3. Videre vil adgangen til fjernmøte og fjernavhør gjelde ved fylkesnemndenes behandling av saker om bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemning etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-5 andre ledd bokstavene b og c, jf. § 9-11. Vedtakene gjelder planlagte skadeavvergende tiltak i gjentatte nødssituasjoner og tiltak for å dekke brukerens eller pasientens grunnleggende behov for mat og drikke, påkledning, hvile, søvn, hygiene og personlig trygghet, herunder opplærings- og treningstiltak.

Adgangen til fjernmøte og fjernavhør vil også gjelde ved Smittevernsmemndas behandling av saker om tvungen legeundersøkelse, innleggelse til undersøkelse og kortvarig isolering etter smittevernloven § 5-2 og tvungen isolering og legemiddelbehandling etter smittevernloven § 5-3.

Til § 3 Kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling

Etter første ledd kan nemndsleder beslutte at forhandlingsmøtets omfang begrenses, og at vedtak treffes på grunnlag av en kombinasjon av behandling i møte og sakens dokumenter, når det anses nødvendig og ubetenkelig. Det er presisert i første ledd andre punktum at partsavhør og vitneavhør alltid skal skje i møte. Møte kan skje ved fysisk møte eller fjernmøte etter § 2. Bestemmelsen åpner for at sakens dokumenter som vanligvis leses opp i nemndsmøte, kan vurderes av nemnda skriftlig.

Etter andre ledd kan nemndsleder beslutte at prosessfullmektigene kan inngi avsluttende innlegg skriftlig, når det anses nødvendig og ubetenkelig. Det skal gis adgang til etterfølgende skriftutveksling slik at partene får ivarettatt retten til kontradiksjon.

Nemndsleder må foreta en konkret vurdering i den enkelte sak om det anses nødvendig og ubetenkelig at saken behandles i en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling etter denne bestemmelsen.

Om det er nødvendig må vurderes i lys av hvorvidt det på grunn av sykdom eller tiltak for smittebegrensninger som følge av utbruddet av covid-19 er mulig å behandle saken med barnevernlovens ordinære regler eller fjernmøte etter § 2, og hva som er de reelle alternativene. Ordinært møte eller hel eller delvis skriftlig behandling etter barnevernloven § 7-

14 skal benyttes når det er mulig. Dette innebærer at kun dersom det ikke er mulig eller dersom det er uforholdsmessig byrdefullt å gjennomføre saken med ordinære regler eller fjernmøte som følge av utbruddet av covid-19, kan saken behandles i en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling etter denne bestemmelsen. I vurderingen av om det anses uforholdsmessig byrdefullt kan det ses opp mot saksavviklingen i nemnda.

Videre må behandlingsformen anses ubetenkelig. Dette beror på en konkret vurdering av om behandlingsformen samlet sett er forsvarlig. Også i vurderingen av om delvis skriftlig behandling er ubetenkelig skal det særlig legges vekt på sakens karakter og private parters rettigheter. Sakens karakter omfatter sakens tema, omfang, kompleksitet og alvorlighetsgrad. Private parters rettigheter må ivaretas på en tilfredsstillende måte, herunder retten til å bli hørt, føre bevis, kontradiksjon og kontakt med advokat. Momenter i ubetenkelighetsvurderingen i § 2 om fjernmøte og fjernavhør har også relevans ved beslutning om delvis skriftlig behandling. Grunnprinsippene for fylkesnemnda saksbehandlingen i § 7-3 gjelder, herunder at behandlingsformen samlet sett må gi et forsvarlig og tilstrekkelig avgjørelsesgrunnlag og støtte opp under hensynet til barnets beste.

Det er ikke krav om samtykke fra partene. Det følger imidlertid av tredje ledd første punktum at partene skal gis anledning til å uttale seg før det treffes beslutning om delvis skriftlig behandling etter første og andre ledd. Partenes syn på behandlingsformen bør tillegges betydelig vekt, jf. andre punktum. Det skal alltid tilstrebes en behandlingsform som partene aksepterer.

Det er viktig at barns rettigheter blir ivaretatt i prosessen på betryggende måte. At partene skal få uttale seg før beslutning treffes og at deres mening skal tillegges betydelig vekt, gjelder også for barn som er part i saken. Hvis saken skal behandles med delvis skriftlig behandling etter denne bestemmelsen og med fjernmøte etter § 2 skal barn med partsrettigheter få velge om de ønsker å delta i fjernmøte eller uttale seg på annen måte, jf. § 2.

Også barn som ikke har partsrettigheter skal i utgangspunktet få medvirke. Barn, uten partsrettigheter, som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal gis anledning til å uttale seg før beslutning tas, jf. tredje ledd, tredje punktum. Føringsene i bvl. § 6-3 gjelder. Det er i første rekke eldre barn som vil kunne ha forutsetninger for å ha en oppfatning om denne typen spørsmål.

Videre følger det av tredje ledd, fjerde punktum at beslutning om delvis skriftlig behandling etter første og andre ledd skal begrunnes. Dette omfatter også dokumentasjon av vektleggingen av barnets og partenes syn.

Det fremgår av fjerde ledd at beslutning om delvis skriftlig behandling etter første og andre ledd ikke kan kreves rettslig overprøvd. Ved rettslig overprøving av vedtaket i saken vil beslutninger om behandlingsformen inngå i den helhetsvurderingen retten skal foreta av om saksbehandlingen er forsvarlig.

Det er ikke angitt i bestemmelsen om noen sakstyper anses bedre egnet for å behandle i en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling. Dette må vurderes konkret. Bestemmelsen er særlig relevant for andre sakstyper enn pålegg av hjelpetiltak og endringssaker som kan behandles skriftlig, uten partenes samtykke, når det er ubetenkelig etter bvl. § 7-14

annet ledd bokstav b. Det vises for øvrig til departementets vurdering av ulike sakstyper i merknad til § 2 om fjernmøter og fjernavhør.

Bestemmelsen gjelder for fylkesnemndenes behandling av saker etter barnevernloven.

Adgangen etter § 3 for nemndsleder til å beslutte at forhandlingsmøtets omfang begrenses, at vedtak treffes på grunnlag av en kombinasjon av behandling i møte og sakens dokumenter og at avsluttende innlegg gis skriftlig, gjelder også ved behandling av saker om innleggelse og tilbakeholdelse i rusinstitusjon uten samtykke etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-2 og innleggelse og tilbakeholdelse i institusjon av gravide rusavhengige etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3.

Videre vil adgangen til delvis skriftlig behandling etter § 3 gjelde ved fylkesnemndenes behandling av saker om bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemning etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-5 andre ledd bokstavene b og c, jf. § 9-11. Vedtakene gjelder planlagte skadeavvergende tiltak i gjentatte nødssituasjoner og tiltak for å dekke brukerens eller pasientens grunnleggende behov for mat og drikke, påkledning, hvile, søvn, hygiene og personlig trygghet, herunder opplærings- og treningstiltak.

Bestemmelsen vil også gjelde for Smittevernemndas behandling av saker om tvungen legeundersøkelse, innleggelse til undersøkelse og kortvarig isolering etter smittevernloven § 5-2 og tvungen isolering og legemiddelbehandling etter smittevernloven § 5-3.

Til § 4 Rådslagning og avstemming som fjernmøte

Bestemmelsen gir adgang til å holde rådslagning og avstemming som fjernmøte. Avgjørelsen tas av nemndsleder og det stilles ikke krav om at partene har rett til å uttale seg. Adgangen til rådslagning og avstemming i fjernmøte gjelder for fylkesnemndas behandling av saker etter barnevernloven.

Adgangen til rådslagning og avstemning i fjernmøte gjelder også ved fylkesnemndenes behandling av saker etter helse- og omsorgstjenesteloven og smittevernloven. Dette gjelder saker om innleggelse og tilbakeholdelse i rusinstitusjon uten samtykke etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-2 og innleggelse og tilbakeholdelse i institusjon av gravide rusavhengige etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3. Videre gjelder den ved fylkesnemndenes behandling av saker om bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemning etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-5 andre ledd bokstavene b og c, jf. § 9-11. Vedtakene gjelder planlagte skadeavvergende tiltak i gjentatte nødssituasjoner og tiltak for å dekke brukerens eller pasientens grunnleggende behov for mat og drikke, påkledning, hvile, søvn, hygiene og personlig trygghet, herunder opplærings- og treningstiltak. Adgangen til rådslagning og avstemning i fjernmøte gjelder også for Smittevernemndas behandling av saker om tvungen legeundersøkelse, innleggelse til undersøkelse og kortvarig isolering etter smittevernloven § 5-2 og tvungen isolering og legemiddelbehandling etter smittevernloven § 5-3.

Til § 5 Unntak fra frist for å sende begjæring til fylkesnemnda

Bestemmelsens første ledd første og annet punktum inneholder dagens frister jf. barnevernloven § 4-6 fjerde ledd for å sende begjæring om tiltak etter at det er fattet midlertidig vedtak i akutsituasjoner. Bestemmelsen er tatt inn i loven for å understreke at hovedregelen fortsatt er at de ordinære fristene skal følges.

Første ledd tredje punktum gir adgang til å fravike denne fristen dersom dette er tvingende nødvendig for å ivareta barnets behov. Utvidelsen innebærer at fristen for å sende begjæring om tiltak etter at det er fattet vedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-6 annet ledd, utvides fra seks til åtte uker. Fristen utvides til fire uker for å sende begjæring om tiltak etter at det er fattet vedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-25 annet ledd jf. § 4-24.

Vilkåret for å benytte fristutvidelsen er at dette er tvingende nødvendig for å ivareta barnets behov. Det følger av formålet med forskriften at nødvendighetsvurderingen bare omfatter forsinkelse på grunn av sykdom eller tiltak for smittebegrensninger som følger av utbruddet av covid-19. Hjemmelen skal bare benyttes dersom utbruddet ikke gjør det mulig å forberede saken innenfor ordinære frister. Det er dermed en snever unntaksregel. Dersom behandlingen av den enkelte saken ikke er vesentlig påvirket av utbruddet, skal ordinære frister følges. Det vil være den enkelte barnevernstjeneste som må vurdere om det er tvingende nødvendig å benytte fristforlengelse i den enkelte saken. Det følger av krav til forsvarlig saksbehandling at det bør legges opp til en realistisk fremdriftsplan for arbeidet.

Det følger av annet ledd at begrunnelsen skal dokumenteres. Begrunnelsen må følge saken. Dersom oversittelse av ordinær frist ikke kan begrunnes, vil fylkesnemnda måtte legge til grunn at fristen er oversittet. For øvrig vil kommunens anvendelse av hjemmelen omfattes av fylkesmannens lovlighetstilsyn. Kommunen skal orientere fylkesmannen når det besluttes å flytte barn etter denne bestemmelsen, jf. femte punktum.

Dersom vilkårene for et akuttvedtak ikke lenger er til stede, faller vedtaket bort. Det er viktig at barnevernstjenesten følger med på barnets omsorgssituasjon og utvikling mens barnet er i akutttiltaket. Dersom det er avklart før fristens utløp at det ikke er behov for videre tiltak, må barnevernstjenesten følge dette opp.

Til § 6 Hjemmel for Bufetat til å midlertidig flytte et barn fra en barnevernsinstitusjon til en annen

Bestemmelsen er en snever unntaksregel. Første ledd første punktum gir Bufetat hjemmel til å midlertidig flytte barn fra en institusjon til en annen når dette er tvingende nødvendig for å ivareta barnets behov for beskyttelse og omsorg. Det følger av formålet med forskriften at nødvendighetsvurderingen bare omfatter konsekvenser for barnets behov som følger av sykdom eller tiltak for smittebegrensninger som følger av utbruddet av covid-19. Hjemmelen gjelder ikke dersom barnet har behov for å flytte av andre årsaker. I slike tilfeller gjelder ordinære regler. Det samme gjelder dersom det av tidshensyn er mulig å følge ordinær prosess.

Det følger av vilkåret "tvingende nødvendig" at terskelen er høy for å flytte barnet. Slik midlertidig flytting vil være svært inngripende for barnet. Hjemmelen skal bare benyttes dersom covid-19- utbruddet ikke gjør det mulig å gi barnet forsvarlig omsorg på institusjonen eller nødvendige smittebegrensningstiltak ikke kan ivaretas på annen måte. I vilkåret ligger også at andre tiltak skal være vurdert, og det forutsettes at institusjonsdriften planlegges slik at sykdomsutbrudd eller karantene i minst mulig grad krever at barn må flytte ut fra institusjonen.

Dersom det er tvingende nødvendig med midlertidig flytting, stiller første ledd annet punktum krav om at institusjonen barnet flyttes til er egnet til å ivareta barnets behov. Det må foretas en individuell vurdering av barnets behov. Barnets rett til medvirkning skal ivaretas. Det er viktig å legge til rette for en god involvering av barnet i en slik prosess. For å kunne foreta en best mulig vurdering av barnets behov, er det videre viktig at den midlertidige flyttingen så langt som mulig skjer i samråd med kommunen. Barnet kan bare flytte til en institusjon som er godkjent for å ivareta målgruppen.

Det fremgår av tredje punktum at beslutningen forberedes i den enkelte institusjonen. Dette gjelder uavhengig av om denne er statlig eller privat. Selve beslutningen om flyttingen skal imidlertid ikke tas av den enkelte institusjon, men på regionalt nivå i Bufetat.

Det følger av annet ledd at beslutningen om å midlertidig flytte barnet skal begrunnes skriftlig. Begrunnelsen skal både omfatte nødvendigheten av flyttingen og valget av institusjonsplass barnet skal flyttes til. Det stilles krav om at barnets medvirkning og vurderingen av barnets beste fremgår av begrunnelsen. Bufetats anvendelse av hjemmelen omfattes av fylkesmannens lovlighetstilsyn. Fylkesmannen skal underrettes når hjemmelen anvendes. Begrunnelsen etter første og annet punktum bør følge med orienteringen.

Flyttingen skal være midlertidig. Dette innebærer at barnet skal tilbake til institusjonen når årsaken til flyttingen ikke lenger gjør det nødvendig. Hvis barnet likevel ikke skal tilbake, må kommunen fremme ny sak etter § 4-24 eller fatte vedtak om flytting jf. § 4-17.

Det følger av barnevernloven § 2-3 a at i Oslo kommune skal Bufetats oppgaver og myndighet ivaretas av kommunen. Tredje ledd presiserer at hjemmelen i første ledd også gjelder for Oslo kommune. Hjemmelen gjelder barn som er plassert i institusjon av kommunen

Til § 7 Adgang til å erstatte tilsyns- og oppfølgingsbesøk med andre kommunikasjonsformer

Tilsyns- og oppfølgingsbesøk skal etter reglene i barnevernloven med forskrifter skje ved besøk i fosterhjem eller institusjon. Bestemmelsen gir adgang til unntak fra dette kravet.

Adgangen til å erstatte besøk i institusjon eller fosterhjem med andre kommunikasjonsformer gjelder bare dersom dette er tvingende nødvendig for å gjennomføre tilsynet eller oppfølgingen. Det følger av lovens formål at vanskelighetene med å gjennomføre besøk i fosterhjem eller institusjon må være forårsaket av utbruddet av covid -19. Formålet med bestemmelsen er å legge til rette for at tilsyns- og oppfølgingsbesøk kan gjennomføres hvis sykdom, karantene eller andre smittebegrensningstiltak er til hinder for fysisk oppmøte.

Med andre kommunikasjonsformer menes for eksempel telefon, videochat eller lignende. Kommunikasjonsformene må være sikre.

Alminnelige krav til tilsyns- og oppfølgingssamtaler gjelder selv om besøket er erstattet med andre kommunikasjonsformer. Dette innebærer blant annet at det skal legges til rette for samtaler med barnet alene, dersom barnet ønsker det.

Til § 8 Ikraftsetting og opphevelse

Det følger av første ledd at loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Det tas sikte på at dette skal skje så raskt som mulig og senest når midlertidig forskrift 3. april 2020 nr. 575 opphører å gjelde i henhold til koronaloven § 4 annet ledd. Ved ikraftsettingen av loven tar departementet sikte på å oppheve forskriften samtidig.

I annet ledd foreslås det at den midlertidige loven oppheves til og med 31. desember 2020. Dersom konsekvensene som følge av utbruddet av covid-19 vedvarer ut over dette tidspunktet, kan Stortinget forlenge lovens varighet i et nytt lovvedtak. Det vil også være mulig å oppheve loven tidligere om det ikke lenger er behov for den.

Til § 9 overgangsregler

Bestemmelsen gir overgangsregler for saker som verserer i fylkesnemnda eller er utsatt i barneverntjenesten når den midlertidige loven opphører å gjelde.

Første ledd første punktum innebærer at dersom fylkesnemnda forut for opphevelsestidspunktet i § 8 annet ledd har besluttet å behandle en sak i samsvar med loven, eller behandlingen innen samme tidspunkt er påbegynt, skal loven fortsatt regulere behandlingen inntil saken er avsluttet i fylkesnemnda. I annet punktum fremgår at dersom Bufetat forut for opphevelsestidspunktet har besluttet midlertidig flytting etter § 6, skal loven fortsatt regulere flyttingen inntil behovet for den midlertidige flyttingen opphører.

Annet ledd innebærer at unntaksregelen om utvidet frist for å sende begjæring til fylkesnemnda etter § 5 gjelder for akuttvedtak som er fattet når den midlertidige loven gjelder.

Tredje ledd gir en alminnelig hjemmel for Kongen til å fastsette overgangsregler.

Det er ikke behov for å regulere overgangen fra midlertidig forskrift 3. april 2020 nr. 575 til midlertidig lov. Reglene som foreslås i loven er tilnærmet identiske med forskriftens bestemmelser, og det forutsettes at loven skal tre i kraft før forskriften oppheves.

Barne- og familiedepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19

Vi HARALD, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19 i samsvarende med et vedlagt forslag.

Forslag

til midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19

I

§ 1 Formål og virkeområde

Formålet med loven er å tilrettelegge for ivaretagelse av barns rett til omsorg og beskyttelse etter barnevernloven og for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i fylkesnemndene ved å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19. Barnevernloven med forskrifter gjelder med mindre noe annet fremgår av denne loven.

Loven skal legge til rette for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i fylkesnemndene ved behandling av saker etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven.

Loven gjelder også for Svalbard.

§ 2 Fjernmøte og fjernavhør i fylkesnemnda

Nemndsleder kan beslutte at forhandlingsmøtet eller møte i klagesak helt eller delvis skal holdes som fjernmøte og at avhør skal gjennomføres som fjernavhør, når det er nødvendig og ubetenkelig. I vurderingen av om det er ubetenkelig skal det særlig legges vekt på sakens karakter og private parters rettigheter.

Før det treffes beslutning om fjernmøte eller fjernavhør, skal partene gis anledning til å uttale seg. Partenes mening bør tillegges betydelig vekt. Et barn som har partsrettigheter kan velge om det vil delta i fjernmøte eller uttale seg på annen måte. Et barn uten partsrettigheter som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal gis anledning til å uttale seg før beslutning treffes. Beslutning om fjernmøte og fjernavhør skal begrunnes.

Nemndsleder kan beslutte at tolking skal gjennomføres som fjerntolking når det er forsvarlig.

Beslutning om fjernmøte eller fjernavhør etter første ledd kan ikke kreves rettslig overprøvd.

§ 3 Kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling i fylkesnemnda

Nemndsleder kan beslutte at forhandlingsmøtets omfang begrenses, og at vedtak treffes på grunnlag av en kombinasjon av muntlig behandling i møte og sakens dokumenter, når det er nødvendig og ubetenkelig. Partsavhør og vitneavhør skal alltid skje i møte.

På samme vilkår kan nemndsleder beslutte at prosessfullmektigene kan inngi avsluttende innlegg skriftlig, med mulighet for kontradiksjon ved etterfølgende skriftutveksling.

Før det treffes beslutning etter første og andre ledd skal partene gis anledning til å uttale seg. Partenes mening bør tillegges betydelig vekt. Et barn uten partsrettigheter som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal gis anledning til å uttale seg før beslutning treffes. Beslutning om delvis skriftlig behandling etter første og andre ledd skal begrunnes.

Beslutning om delvis skriftlig behandling etter første og andre ledd kan ikke kreves rettslig overprøvd.

§ 4 Rådslagning og avstemning ved fjernmøte i fylkesnemnda

Rådslagning og avstemning kan skje i fjernmøte.

§ 5 Unntak fra frist for å sende begjæring til fylkesnemnda

Når det er truffet vedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-6 annet ledd skal begjæring om tiltak som nevnt i lovens § 7-11 sendes fylkesnemnda snarest og senest innen seks uker. Fristen er to uker hvis det gjelder begjæring om tiltak etter vedtak med hjemmel i § 4-25 annet ledd jf. § 4-24. Dersom det er tvingende nødvendig for å ivareta hensynet til barnets beste, kan begjæring om tiltak etter vedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-6

annet ledd, sendes fylkesnemnda senest innen åtte uker, og innen fire uker etter vedtak med hjemmel i § 4-25 annet ledd jf. § 4-24.

Beslutning om å benytte fristutvidelsen skal være begrunnet og dokumentert. Fylkesmannen skal underrettes når fristutvidelsen benyttes.

§ 6 Hjemmel for Bufetat til å midlertidig flytte et barn fra en barnevernsinstitusjon til en annen

Når det er tvingende nødvendig for å ivareta barnets behov for omsorg og beskyttelse, kan Bufetat regionalt nivå beslutte å midlertidig flytte et barn som er plassert i institusjon etter barnevernloven til en annen institusjon. Barnet kan bare flyttes til en institusjon som er egnet til å ivareta barnets behov. Flyttingen skal forberedes i den enkelte institusjon og skje i samarbeid med kommunen.

Begrunnelsen for beslutningen skal dokumenteres skriftlig. Det skal dokumenteres at barnets rett til medvirkning er ivaretatt og hva som er barnets syn, samt vurderingen av hensynet til barnets beste. Fylkesmannen skal orienteres om beslutningen.

Bufetats myndighet etter første og andre ledd gjelder tilsvarende for Oslo kommune.

§ 7 Adgang til å erstatte tilsyns- og oppfølgingsbesøk med andre kommunikasjonsformer

Når det er tvingende nødvendig for å få gjennomført tilsynet, kan tilsynsbesøk i institusjon etter tilsynsforskriften § 8 annet ledd og fosterhjem etter fosterhjemsforskriften § 9 første ledd erstattes med andre kommunikasjonsformer som telefonsamtale, videooverføring el.. Tilsvarende gjelder når det er tvingende nødvendig for å få gjennomført oppfølgingsbesøk i fosterhjem etter fosterhjemsforskriften § 7 tredje ledd.

§ 8 Ikraftsetting og oppheving

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de ulike bestemmelsene til forskjellig tid.

Loven oppheves 31. desember 2020.

§ 9 Overgangsregler

Dersom en behandlingsmåte med hjemmel i denne lov er besluttet eller påbegynt før opphevingstidspunktet i § 8 annet ledd, skal loven gjelde ved behandlingen inntil saken er avsluttet i fylkesnemnda. Tilsvarende skal loven gjelde for beslutning om midlertidig flytting etter § 6 som er truffet før opphevingstidspunktet.

Unntak fra frist etter § 5 gjelder for vedtak fattet før opphevingstidspunktet i § 8 annet ledd.

Kongen kan gi forskrift om overgangsregler.